“Soğmatar Anıtsal Mezarlar ve Kutsal Mekanları Araştırma, Mimari Çizim, Fotoğraflama ve Belgeleme Çalışması” isimli projemiz Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Desteğinden dolayı Üniversitemiz BAP Koordinasyon Birimi’ne sonsuz Teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR ……...…….1

İÇİNDEKİLER ……..…..…….2

ÖZET ……..……..3

ABSTRACT ……..……..…...….4

1. GİRİŞ ……..……..……5

2. AMAÇ, KONU ve KAPSAM ……..……..…….6

3. YÖNTEM ……..……..…..7

4. TARTIŞMA VE SONUÇ 7

5. KAYNAKÇA ……..……12

6. EKLER ……..…….....……14

SOĞMATAR ANITSAL MEZARLAR VE KUTSAL MEKANLARIN ARAŞTIRMA ÇİZİM VE BELGELEME ÇALIŞMASI

Özet

Şanlıurfa ili sınırları içerisinde yer alan Soğmatar Kutsal Alanı, Roma Dönemi'nde bir kült merkezi olarak bilinmesi yanında, Erken Tunç Çağı ve Roma Dönemi'nde bir nekropol (mezarlık) alanı olarak kullanılmıştır. Soğmatar'da yapmış olduğumuz kazı çalışmaları sonucunda nekropol alanında 75 tane kaya mezarı ortaya çıkarılmıştır. Nekropolde yer alan bu mezarların mimari çizim ve belgeleme çalışmaları Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) sayesinde yapılmıştır. Soğmatar kutsal alanı merkezinde bir höyük ve höyüğün güneyindeki tepedeki kayalıklar üzerinde Ay Tanrısı Sin'in kabartması ve yazıtlar bulunur. Höyüğün kuzey, güney ve batı yönündeki alçak kayalık tepelerin üzerinde 14 tane kaya mezarı yer almaktadır. Bu mezarlar, Höyük etrafında bir daire çizer şekilde konumlandırılmıştır. Bu 14 Mezar nekropol alanı dışındadır. Ayrıca bazı tepelerin eteklerinde ana kaya oyularak yapılmış kutsal alan ve yaşam alanı olarak kullanılan mekanlar vardır.

Soğmatar'da Nekropol alanı dışında, alçak kayalık tepeler üzerinde 14 tane anıtsal kaya mezarı bulunur. Bu mezarlar Roma dönemi mezar mimarisi özelliklerini yansıtırlar. Bu mezarlardan 9 tanesi üzerlerindeki mimariye göre silindirik, dikdörtgen veya kare planlı anıtsal mezardır. Diğer mezarlar ise üzerlerinde herhangi bir mimari yapı bulunmayan anıtsal kaya mezarlarıdır. Bu mezarlar tek odalı, 2 odalı ve 4 odalı plandadır. Bugüne kadar bu mezarlar ve kutsal mekanlar ile ilgili herhangi bir çalışma ve yayın yapılmamıştır. Anıtsal mezarlar, ölen kişinin yaşarken var olan konumunu ölümsüzleştirmek, gelecek nesillere aktarmak olan anıt mezarlar sıradan vatandaşlar için değil daha çok yöneticiler, kahramanlar, soylular için yapılmıştır. Soylu yöneticiler ve kahramanlar için yapılan bu anıt mezarlar, onurlandırmanın ve ölümsüzleştirmenin birer simgesi olmuştur. Anıtsal mezarlar yanında Soğmatar'da kutsal mekanlarda tespit edilmiştir. Bu mekanların sayısı 8'dir. Bu mekanlarda tanrılara tapınım ve sunum yapıldığı bilinmektedir. Mezar mimarisinde oldukça önemli bir yere sahip olan Anıtsal mezarlar ve kutsal mekanların mimari çizim ve belgeleme çalışmaları Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) sayesinde yapılmıştır. Bu proje ile ilgili yayın çalışmalarına başlanmış olup yayınlar hazırlandıktan sonra bilim dünyasına tanıtılacaktır. Bu yayınlarda diğer kaya mezarları ile olan bağlantıları ve etkileri de detaylı şekilde belirtilecektir. Kutsal alanların da tam işlevleri tespit edilerek benzer alanlar ile bir kıyaslama yapılarak yeni bulgular sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Soğmatar, Kült, Nekropol, Kaya Mezarları, Kutsal Alanlar

RESEARCH, DRAWING AND DOCUMENTATION OF MONUMENTAL TOMBS AND SACRED SITES IN SOGMATAR DISTRICT

Abstract

Sogmatar Sanctuary, located in Sanliurfa province, besides being known as a cult center during the Roman Period, it was used as a necropolis (cemetery) area during the Early Bronze Age and Roman Period. As a result of the excavations in Soğmatar, 75 rock tombs were unearthed in the necropolis area. The architectural drawings and documentation of these tombs in the necropolis were made thanks to the Scientific Research Projects (SRP). There is a mound in the center of the Soğmatar sanctuary and a relief of the Moon God Sin and inscriptions on the rocks on the hill to the south of the mound. There are 14 rock graves on the low rocky hills to the north, south and west of the mound. These graves are positioned in a circle around the mound. These 14 graves are outside the necropolis area. In addition, there are sanctuaries and living spaces carved into the main rock on the slopes of some hills.

There are 14 monumental rock tombs on low rocky hills outside the necropolis area in Sogmatar. These tombs reflect the Roman tomb architecture. 9 of these tombs are monumental tombs with cylindrical, rectangular or square plans according to the architecture on them. The other tombs are monumental rock tombs without any architectural structure on them. These tombs have single chamber, 2 chamber and 4 chamber plans. There have been no studies and publications on these tombs and sacred places until today. Monumental tombs were built not for ordinary citizens, but rather for rulers, heroes and nobles, in order to immortalize the position of the deceased during his/her lifetime and to transfer it to future generations. These monumental tombs built for noble rulers and heroes became a symbol of honoring and immortalizing. In addition to monumental tombs, sacred places were also found in Sogmatar. The number of these places is 8. It is known that worship and presentations were made to the gods in these places. The architectural drawing and documentation studies of the monumental tombs and sacred places, which have a very important place in tomb architecture, were carried out thanks to the Scientific Research Projects (SRP). Publication studies related to this project have started and will be introduced to the scientific world after the publications are prepared. In these publications, the connections with other rock-cut tombs and their effects will also be explained in detail. New findings will be presented by determining the exact functions of the sanctuaries and comparing them with similar sites.

Keywords: Sogmatar, Cult, Necropolis, Rock Tombs, Sacred Sites

1. GİRİŞ

Özellikle M.S. 2. yüzyılda Ay Tanrısı Sin'e tapınım merkezi olması nedeniyle, ön plana çıkan Soğmatar, bugünkü Şanlıurfa ilinin 60 km. güneydoğusunda, Harran ilçesinin ise 40 km. kuzey doğusunda Tektek dağlarında önemli su kaynaklarının bulunduğu bir yerdedir. Soğmatar'a girişte sağ taraftaki alçak tepenin eteklerinde bir Nekropol, daha ilerde bir höyük ve höyüğün güneyindeki tepedeki kayalıklar üzerinde Ay Tanrısı Sin'in kabartması ve yazıtlar bulunur. Höyüğün kuzey, güney ve batı yönündeki tepelerin üzerinde kaya mezarları yer almaktadır. Bu mezarlar, Höyük etrafında bir daire çizer şekilde konumlandırılmıştır. Ayrıca bazı tepelerin eteklerinde ana kaya oyularak yapılmış kutsal alan ve yaşam alanı olarak kullanılan mekanlar yer almaktadır. Höyüğün kuzeyinde yer alan birbirine bağlantılı doğu batı yönünde ana kaya işlenerek yapılmış üç mekân, Höyüğün kuzey batısında birbirine bağlantılı doğu batı yönünde ana kaya işlenerek yapılmış iki mekân ve höyüğün batısında 2 mekan daha yer alır.

Höyük etrafında, kayalık tepeler üzerinde 14 tane anıtsal kaya mezarı bulunur. Bu mezarlar Roma dönemi mezar mimarisi özelliklerini yansıtırlar. Bu mezarlardan 9 tanesi üzerlerindeki mimariye göre silindirik, dikdörtgen veya kare planlı anıtsal mezardır. Diğer mezarlar ise üzerlerinde herhangi bir mimari yapı bulunmayan anıtsal kaya mezarlarıdır. Kaya mezarları mimari açıdan birbirinden farklılık göstermektedir; basit girişli tek odalı mezarlar, dikdörtgen planlı tek odalı dromoslu mezarlar, geçişli iki odalı mezarlar, dromoslu çok odalı mezarlar, arcasoliumlu tek odalı mezarlar, arcasoliumlu çok odalı mezarlar, tek odalı sekili mezarlar şeklinde sınıflandırabiliriz. Bugün bu mezarların üzerlerindeki anıtsal yapılar yıkıntı halinde olup, mezarların girişleri kısmen kapanmıştır. Soğmatar kutsal alanındaki bu 9 yapının ortak özelliği, yüksek kayalık tepeler üzerinde, ana kayaya oyulmuş kaya mezarlarının olması ve üzerlerinde de silindirik, dikdörtgen veya kare planlı anıtsal mezar yapıların bulunmasıdır.

Anadolu'da kayaya mezar açma geleneği ilk olarak M.Ö. 9. yüzyılda Urartularla başlar. Persler'in Anadolu'ya gelişleriyle de M.Ö. 6. yüzyılın 2. yarısından itibaren yaygınlaşır. Hellenistik ve Roma dönemlerinde kayaya oyularak yapılan oda mezar geleneğinde yeni oluşumlar ortaya konulmuştur. Kapıları silindirik taşlarla açılıp kapanan tek odalı ve ölülerin konduğu 3-6 arcasoliumlu oda mezarlarının orjini, Erken Tunç Çağına kadar uzanan bir geçmişe sahip Kuzey Suriye ve çevresindeki yer altına oyulmuş oda mezarlardır. Duvardaki kemerli nişlerin, üzerini kapadığı lahitlerden oluşan arcasoliumlar, tek mezar odasının yan duvarlarına yerleştirilmiştir. Bir kaya mezarı plan olarak giriş, kapı ve iç mekandan oluşur. Oda, içinde mezarları içeren ve ölüleri saklayan yarı kutsal ve öteki dünya ile ilişkili bir mekan, kapı, her iki dünyayı birbirine bağlayan bir geçit, giriş ise insanı mezar odasına yönlendiren bir

koridor olan dromosdur. Roma döneminde gösterişli, büyük boyutlu anıtsal mezarlar yapılmaya başlanmıştır. Anıtsal mezarlar, Roma İmparatorluğunda ölümden sonraki yaşama olan inançları etkisiyle ortaya çıkmış ve İmparatorluğun gelişip zenginleşmesiyle birlikte popülerlik kazanmıştır. Anıtsal mezarlar simgesel bir anlama sahiptir ve ölen kişinin yaşarken ki konumunu yüceltmek ve ölümsüzleştirmek amaçlıdır. Roma'da Ölünün evi iyi bakılmalıydı, saygı gösterilmeliydi ve talan veya kötü kullanıma karşı korunmalıydı. Mezarların içindeki, çevresindeki veya onlarla ilintili durumdaki mimari unsurlar, yazıtlar ve tasvirler, ölüler için kült uygulamaları hakkında bilgi toplamanın başlangıç noktasını ve ana kaynaklarını oluşturur. Romalılarda ölüleri gömme geleneği propaganda veya ölüyü simgeleştirmek gibi çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. Gömülen bu insanlar, inanılan inançtan veya gömme güdüsünün somut amaçlarından dolayı sosyoekonomik durumlarına göre mezar tiplerine gömülmüşlerdir.

Mezar mimarisinde oldukça önemli bir yere sahip olan Anıtsal mezarlar ve kutsal mekanların mimari çizim ve belgeleme çalışmaları tamamlanmış olup, yayın çalışmalarına başlanmış olup, bu yayınlar bilim dünyasına tanıtılacaktır. Bu yayınlarda diğer kaya mezarları ile olan bağlantıları ve etkileri de detaylı şekilde belirtilecektir. Kutsal alanların da tam işlevleri tespit edilerek benzer alanlar ile bir kıyaslama yapılarak yeni bulgular sunulacaktır.

2. AMAÇ, KONU ve KAPSAM

Mimarlık tarihi açısından önemli bir yere sahip olan mezar yapılarından olan anıtsal kaya mezarlarına çok fazla rastlanmaz. Yapımı zahmetli ve uzun zaman aldığı için sadece önemli kişiler için yapılmıştır. Bu mezarların Soğmatar'da bulunması da dikkat çekici bir özelliktir. Soğmatar'daki bu mezarlar ve kutsal mekanlar hakkında herhangi bir araştırma, çalışma ve yayın yapılmamıştır. Mezar mimarisi olarak büyük önem taşıyan bu mezarların ve dini amaçlar için kullanılan kutsal alanların araştırma, çizim, fotoğraflama ve belgeleme çalışmaları sonucunda yayınları yapılarak bu alanda Bilim dünyasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Göstermiş olduğu zengin mimari özellikler nedeniyle dikkat çeken bu mezarların Literatür taraması yapılarak varsa yakın benzerlik gösteren mezarlar tespit edilecektir. Bu mezarlar ışığında karşılaştırmalar yapılarak sonuçlar çıkarılacak ve bir tipoloji ortaya konulacaktır. Bu alanda çok fazla çalışma olmadığı için yapacağımız proje sayesinde bu alana önemli bir katkı sağlanacaktır. Araştırma, çizim ve belgeleme çalışmaları sonucunda yayınları hazırlanarak bu alanda Bilim dünyasına katkı sağlanması amaçlanmaktaydı. Projenin tamamlanması ile yayın çalışmalarına başlanılmıştır. Projede yer alan anıtsal kaya mezarları ve kutsal mekanlar, diğer

Roma dönemi anıtsal kaya mezarları ve kutsal mekanlar ile karşılaştırılacak ve kesin tarihlendirme yapılacaktır.

3. YÖNTEM

Soğmatar Anıtsal Mezarlar ve Kutsal Mekanları Araştırma, Çizim, Fotoğraflama ve Belgeleme Çalışması ile anıtsal kaya mezarları ve dini içerik taşıyan kutsal mekanlar alanında yeni veriler ve sonuçlar ortaya konulacak ve elde edilen sonuçlar bu alanlardaki literatürlere eklenecektir. Bu kapsamda mimari çizimler ve belgeleme çalışması oldukça önem taşımaktadır. Anıtsal mezarların ve kutsal alanların her biri farklı açılardan ve yönlerden çizilecektir. Belgeleme çalışmaları ile birlikte de anıtsal mezarların ve kutsal alanların mimari özellikleri ortaya konulacaktır. Mimarlık Mühendislik firması tarafından anıtsal kaya mezarların ve kutsal mekanların çizimleri yapılmıştır. Mezarlar mimari plan özelliklerine göre sınıflandırılarak belgeme çalışmaları da tamamlanmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

"Soğmatar Anıtsal Mezarlar ve Kutsal Mekanları Araştırma, Çizim, Fotoğraflama ve Belgeleme Çalışması" isimli projemizin amacı Soğmatar Kutsal alanında yer alan 14 adet anıtsal kaya mezarı ve 8 adet kutsal mekanı belgeleyerek yayınları hazırlanarak bilim dünyasına tanıtmaktır. Ayrıca bu yayınlar sayesinde yeni veriler ve sonuçlar ortaya konulacak ve elde edilen sonuçlar bu alanlardaki literatürlere eklenecektir.

Proje konumuzda yer alan kaya mezarları, kaya oyuğu ya da kaya aralığı mezarları, yerli büyük kaya kitlelerinin tabii oyuk ve aralıkları ile ana kayaya direkt oyularak yapılan mezarlar olarak tanımlanmaktadır. Anıtsal kaya mezarlarının yapılma amaçları ölen kişinin yaşarken ki konumunu ölümsüzleştirmek, gelecek nesillere aktarmak olan anıt mezarlar sıradan vatandaşlar için değil daha çok yöneticiler, kahramanlar, soylular için yapılmıştırlar. Şehircilik anlayışının tam olarak oturduğu dönemlerden beri tıpkı büyük tapınaklar, tiyatrolar, kent meydanları, zafer anıtları gibi anıt mezarlarda siyasi ve sosyal propagandanın mimari yansıması olarak zenginlik ve refahın simgesi haline gelmiştir. Soylu yöneticiler ve kahramanlar için yapılan bu anıt mezarlar, onurlandırmanın ve ölümsüzleştirmenin birer simgesi olmuştur. M.Ö 7. yüzyıldan itibaren bu mezarlar sadece kent kurucularına, kent halkı tarafından onurlandırılan idarecilere, başarılı sporculara, bağış

yapan hayırseverlere ve askeri anlamda başarılı olmuş "kahramanlara" ithafen yapılmıştır. Klasik Dönem'de de bu durum aynen devam etmiş ve kentin dışında belirli bir nokta da yer almışlardır. Helenistik Dönem ile birlikte geleneksel yaklaşım değişmiş, bu mezarlar kent içine yaklaşmaya başlamış, M.Ö 1. yüzyıldan itibaren tamamen kent içine yapılmış, ölen kişinin maddi seviyesine bağlı olarak halktan kişiler içinde yapılmaya başlanmıştır. Böylece Roma İmparatorluk Dönemi boyunca "kahramanlık-hero" terimi orijinal anlamını yitirmiş, gelir seviyesi yüksek olan herkes için anıtsal mezar tipi yapılır olmuştur. Anadolu'da kayaya oyulmuş oda mezar türü zenginlik ve gösteriş kaygısı taşıdığından özellikle Roma çağında çok kullanılmıştır.

İnsanlar tarih boyunca kendilerine kutsal yapılar, merkezler ve mekanlar inşa etmişlerdir. Bunlardan kimileri devasa büyüklükte iken, kimileri daha mütevazi yapılar olarak kalmışlardır. Mekânsal bağlılık ve insanın kendini o mekana ait hissetmesi de içsel rahatlama için önemli etkenlerdir. Birçok kent merkezinde kutsal alanlar yerleşim dışında ya da içinde olabilmekte, ancak eski inanç ve ata kültünün terk edilmesinde tutucu bir yol izlenilmektedir. Geçmişten ve atalardan gelen kutsal alanların olduğu yerler terk edilmeksizin yıllarca süregelen inançla birlikte çağlar boyu aynı toprak üzerinde yaşatılmaktadır. Konumlandırılması her nasıl olursa olsun kutsal alanların insanlık tarihi boyunca kent coğrafyası içinde büyük öneme sahip olduğu ve neredeyse insanlığa ait ilk kamu alanı olarak karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır. Kutsal alanların belirlenmesinde ana etken olarak görünürlük, sembolsel içerik, tanrı ya da tanrıçanın kültü ile ilişkilendirme, doğaüstü özellikler gösterme, önceki veya mevcut bir kutsal alanla bağlantı ya da kutsal bir toprağın devamı görülme gibi etkenler rol oynamaktadır.

Soğmatar Anıtsal Kaya Mezarları ve Kutsal Mekanlar;

Genel olarak Anıtsal kaya mezarı plan olarak giriş, kapı ve iç mekandan oluşur. Oda, içinde mezarları içeren ve ölüleri saklayan yarı kutsal ve öteki dünya ile ilişkili bir mekan, kapı, her iki dünyayı birbirine bağlayan bir geçit, giriş ise insanı mezar odasına yönlendiren bir koridor olan dromosdur. Mezar odaları sayıları bir ile 4 arasında değişir. Her duvarda ölünün konduğu arcasoliumlar yer alır. Kapı bir açıklık şeklindedir ve silindir büyük taşla kapatılır. Girişe ulaşmayı sağlayan koridor, üstü açık, uzun, merdivenli ya da merdivensiz rampa şeklindedir. Bu mezarları anıtsal yapan plan olarak boyutları ve mezar üzerindeki tek oda şeklindeki mimari yapılardır.

Projemize konu olan Soğmatar'da nekropol alanı dışındaki alçak tepelerde anıtsal olarak adlandırdığımız 14 adet kaya mezarı yer almaktadır. Bu mezarların 9 tanesinin üzerinde

mezarın önemini gösteren dairesel, kare ve dikdörtgen mimari bir yapı yer almaktadır. Ancak mezar üzerindeki kayalığa inşa edilen bu yapılardan sadece 2 tanesi kısmen korunarak günümüze kadar gelmiştir. Diğerleri yıkılmış ve tahrip olmuştur. Bu yapıların mezar üzerine yapılmasındaki amaç, ölünün ruhunu yüceltme amacı taşımaktadır. Bu yapılar, gökyüzünü, sonsuzluğu ve dolayısıyla da ruhun ölümsüzlüğünü simgelemektedir. Çok odalı olan mezarlar, tek kişinin değil, aile, askeri üst düzey ve özel bir statüye sahip bir grup insanın hepsinin birden bu amaçla ve bir ayrıcalıkla yüceltilmesi amacıyla yapılmıştır.

Soğmatar'da 14 anıtsal mezardan 8 tanesi tek odalı, 5 tanesi iki odalı ve 1 tanesi de dört odalıdır. Tek odalı mezarlarda, merdivenli ya da merdivensiz üstü açık uzun bir koridordan sonra mezar girişine ulaşılır. Bu girişten sonra bir oda ve oda içerisindeki duvarlara ölülerin konduğu duvar hücreleri yer alır. Çok odalı olarak adlandırdığımız mezarlar, genellikle bir girişten sonra ortada bir hol veya salon ile bunun iki, ya da üç kenarına açılmış geçitlerle girilen odalardan oluşan mezarlardır. Mezar odası girişine ulaşmak için dromos adı verilen üstü açık koridorlar yapılmıştır. Bu dromoslar merdivenli ve merdivensiz düz olarak yapılmıştır. Dromoslar çoğunlukla uzun tutulurken 2 mezar dromosu kısa tutulmuştur. Diğer uzun dromosların 9 tanesinde merdiven yer alırken 5 tanesi merdivensiz rampa şeklinde yapılmıştır. Merdiven sayıları ise 5-7-9 şeklindedir. Dromoslar, yer altına açılmış bu mezar odalarında kapı ve zeminine ulaşılması için mutlaka yapılması gereken koridorlardır. Merdiven sayıları, uğur ve uğursuzluk gibi batıl bir inancın eseri olabilmesi gibi, belirli basamak yüksekliğinin dromos ve dolayısıyla da mezar odası zeminin derinliğini belirlemede bir ölçü olarak kullanılabilmesi de mümkündür. Dromos merdivenlerinden inildiğinde son basamak ile giriş açıklığı arasında bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk kapı kanadının açılıp kapanmasında gerekli hareket alanını sağlamak içindir. Anıtsal kaya mezarlarının girişleri büyük yuvarlak kaya parçası ile kapatılmıştır. Girişin hemen yanına açılan bir yuva sayesinde bu taş kapaklar yuvarlanarak giriş açılıp kapatılmaktaydı. 13 mezar girişinde bu taş kapak yuva yeri bulunmaktadır.

Mezar odalarının giriş açıklıkları genelde bir insanın ancak geçebileceği kadar, ortalama 50 cm ile 70 cm arasındadır. Giriş açıklığının derinliği değişken ölçülere sahip olmakla birlikte yaklaşık olarak 50 cm ile 80 cm arasındadır. Giriş açıklığından girilip mezar odasına ulaşıldığında mezar zemini yaklaşık 40 cm ile 60 cm arasında değişen bir derinliktedir. Bazı mezar odalarında basamakla mezar odasına girilmektedir. Bu basamak sayı bir ile iki arasında değişmektedir. Mezar odalarının duvarlarında ölülerin konduğu arcasolium ismi verilen nişler yer almaktadır. Mezar odaları duvarlarının yüzeylerine, arcasolium kemer

açıklığı düzenlemeleri önceden yapılarak yerleştirilmektedir. Genellikle arcasoliuların niş kemeri kalınlığı, alt kısımdaki lahitin genişliği kadardır. Arcasoliumlar dairesel kemerli biçimler gösterirlerse de, beşik çatılı ve sivri tepeli olanlarda görülmektedir. Tek odalı mezarlarda 3 arcasolium bulunması Roma kaya mezar mimarisinin genel özelliğidir. Ancak 1 mezarda 4 arcasolium yer alır. 2 odalı mezarlarda 5 arcasolium bulunması genel bir özellik olmasına rağmen 1 mezarda 4 arcasolium yer almaktadır. 4 odalı mezarda ise 9 arcasolium vardır. 13 mezarda arcasolium bulunmasına rağmen 1 mezar odasında ölülerin konduğu klineler (yatak) vardır. Bu klineler duvar içerisine değil oda içerisinde yer almaktadır. Mezar odalarında girişin hemen solundaki duvarda mezar hediyelerinin bırakıldığı nişlerin olması da genel bir özelliktir. Ancak 2 mezar odasında niş yer almaz.

Soğmatar'da 8 tane kutsal mekan olarak adlandırabileceğimiz ana kayaya oyulmuş mekan yer almaktadır. Bu mekanlarda yaşam, depo veya hayvan barınağı olarak kullanıma ait herhangi bir veri olmadığı için bu mekanların inançla bağlantılı mekanlar olduğunu söyleyebiliriz. Soğmatar'ın bir kült merkezi olması nedeniyle bölgede yaşayan insanların tanrılarına ibadet edecekleri mekanların bulunması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Bu mekanlar içerisinde oda şeklinde bölümlerin olması, duvarlarda nişlerin yer alması ve yine duvarlarda inançla ilgili sembollerin bulunması bu mekanların kutsal mekanlar olduğu sonucuna bizi götürmektedir. Soğmatar'ın kuzeyinde birbiri ile bağlantılı olan ana kayaya açılmış 3 mekan yer alır. Bu mekanlar doğu batı yönünde birbirinin devamı şeklinde konumlandırılmıştır. Doğudaki birinci mekan, büyük bir ana mekan ve bu mekanın kuzey ve doğusundaki bölümlerden oluşur. Bu bölümlerde küçük odaların yanı sıra ana kayaya oyulmuş tekneler yer almaktadır. Bu ana odadan batıya yanındaki odaya bir koridor ile geçilir. İkinci mekan 3 odalı ve L şeklinde bir koridordan oluşur. Odaların birinde duvar boyunca uzanan yüksek bir seki yer alır. Bu mekandan küçük bir geçişle en batıdaki mekana geçilir. Bu mekan büyük bir ana odada ve batısında kemerli 2 girişi olan küçük bir odadan oluşur. Bu mekan duvarların çeşitli semboller ve işaretler yer alır. Soğmatar'ın kuzeyinde 2 odadan oluşan diğer bir kutsal mekan yer alır. Pognon mağarası olarak adlandırılan mekanın girişinde yer alan oda duvarlarında o dönemin yöneticilerini ve ailelerini gösteren insan kabartmaları yer alır. Ayrıca bu odada tapınım için bir niş de bulunur. Niş duvarında Ay Tanrısı Sin'in sembolünün yer alması bu mekanın kutsal bir mekan olduğunu açıkça göstermektedir. Bu odadan güneyindeki diğer odaya geçilir. Bu oda da büyük bir tapınım nişi yer almaktadır. Soğmatar'ın batısında yine birbiri ile bağlantılı 2 mekan daha yer alır. Bu iki mekan, büyük bir ana oda ve içerisindeki küçük bölümlere ayrılmış odalardan oluşur. Bu iki odada da tapınıma ait nişler yer almaktadır. Soğmatar'ın güney batısında 2 kutsal

mekan daha vardır. Bu mekanların içerisinde de nişler ve bazı ssembollerin olması bu bunlarında kutsal mekanlar olduğunu göstermektedir.

Roma döneminde Soğmatar'da ana kaya oyularak yapılan bu anıtsal mezarlar hiç şüphesizdir ki o dönemin üst düzey yöneticileri ve aileleri için yapılmıştır. Nekropol alanında yer alan Roma dönemi kaya mezarlarına göre oldukça gösterişli, çok odalı ve büyük boyutludurlar. O dönemin yöneticilerinin mezarları olan bu mezarlar tepeler üzerinde uzaktan rahatlıkla görülebilecek yerlerde yer almaktadır. Biz bu mezarların anıtsal olma özelliği ile benzerlerini yine Şanlıurfa'da Kale Eteği Nekropolü ve Kızıl Koyun Nekropollerinde görmekteyiz. Ancak Soğmatar'daki mezarlar bu nekropollerde yer alan mezarlara göre konum ve üzerindeki anıtsal yapılar yönünden farklılık göstermektedir. Roma döneminde ana kaya oyularak yapılan kutsal mekanlar ise, Soğmatar'da ve yakın çevresinde yaşayan insanların tanrılarına ibadet ettikleri, onlara hediyeler sundukları ve kurbanlar adadıkları yerler olarak dikkat çekmektedir.

5. KAYNAKÇA

ALBAYRAK Y. (2017). "Şanlıurfa Kale Eteği Nekropolü Kaya Mezarları", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı 36, 269-279.

ALBAYRAK Y., MUTLU S. İ., MUTLU S., ÇELİK B. (2019). "Soğmatar'da Sunaklı Kaya Oyuğu Mezarlar", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı 41, 263-274.

ALBAYRAK, Y. ve B. ÇELİK (2019). "Soğmatar Çevresi Kaya Mezarları" *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı 43: 255-261.

CARTENS A. M. (2006). "Cypriot Chamber Tombs", in: L. Wriedt Sorensen/K. Winther Jacobsen (eds.) Panayia Amathousa II. Political, Cultural Ethnic and Social Relations in Cyprus, *Approaches to regional Studies (Monographs of the Danish Institute of Athens* 6:2) Arhus, 125-179.

CORCMACK, S. (1997). *Funerary Monuments and Mortuary Practise in Roman Asia Minor, The Early Roman Empire in the East,* (Ed.) Susan Alcock, Oxbow Monographies, Oxford.

ÇELGİN, A. V. (1990). *Termessos Kenti Nekropolleri,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ÇEVİK, N. (2000). *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

ER, Y. ve B. SÖĞÜT (2005). "Dağlık Kilikya'da Olba-Diocaesarea Nekropollerindeki Kaya Mezarları", *TürkAD* 5, 100-120.

ERGEÇ, R. (1995). *Güney Kommagene Bölgesindeki Antik Dönem Nekropol ve Mezarları,* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya.

KURTZ, D. ve J. BOARDMAN (1971). *Greek Burial Customs,* New York.

ÖNAL, M., H. GÜLLÜCE ve H. TUĞLU (2004). "Resimli Kaya Mezarı" 60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan, Anadolu'da Doğdu, İstanbul.

SEEHER, J. (1993). *Tarih Öncesi Çağlarda Ölüm ve Gömü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

SEGAL, J. B. (1953). "Pagan Syriac Monuments in the Vilayet of Urfa", *Anatolian Studies* 3: 97-119.

SEGAL, J. B. (2002). *Edessa: Kutsanmış Şehir*, (Çev. A. Arslan), İletişim Yayınları, İstanbul.

TAYLOR, R. (2000). *Death And The Afterlife: A Cultural Encylopedia*, Santa Barbara-Denver-Oxford.

THORN, J.C. (2008). *The Necropolis of Cyrene. Two Hundred Years of Exploration*, Monografiedi Archeologia Libica, 26.

ÜNGÖR, İ. (2015). "Amanos Dağları Eteklerinde Bir Roma Yerleşmesi ve Tepeobası Nekropol Alanları", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, s. 12: 1-30.

VAN LOON, M. N. (1966). Urartian Art, Nederlands Historisch-Archaeologisch Institut, İstanbul.

YAŞAR, Ş. (2003). "Edessa Mezar Kitabe ve Mozaiklerine Göre Urfa Paganlarında Ahiret İnancı", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/1: 111-121.

ZEYREK, T.H. (2007). "Besni Nekropollerinden Kaya Mezarları", *Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan*, Hazırlayanlar. M. Alparslan-M.D. Alparslan-H. Peker, İstanbul, 810-826.

6. EKLER

A. ANITSAL MEZARLAR

1.

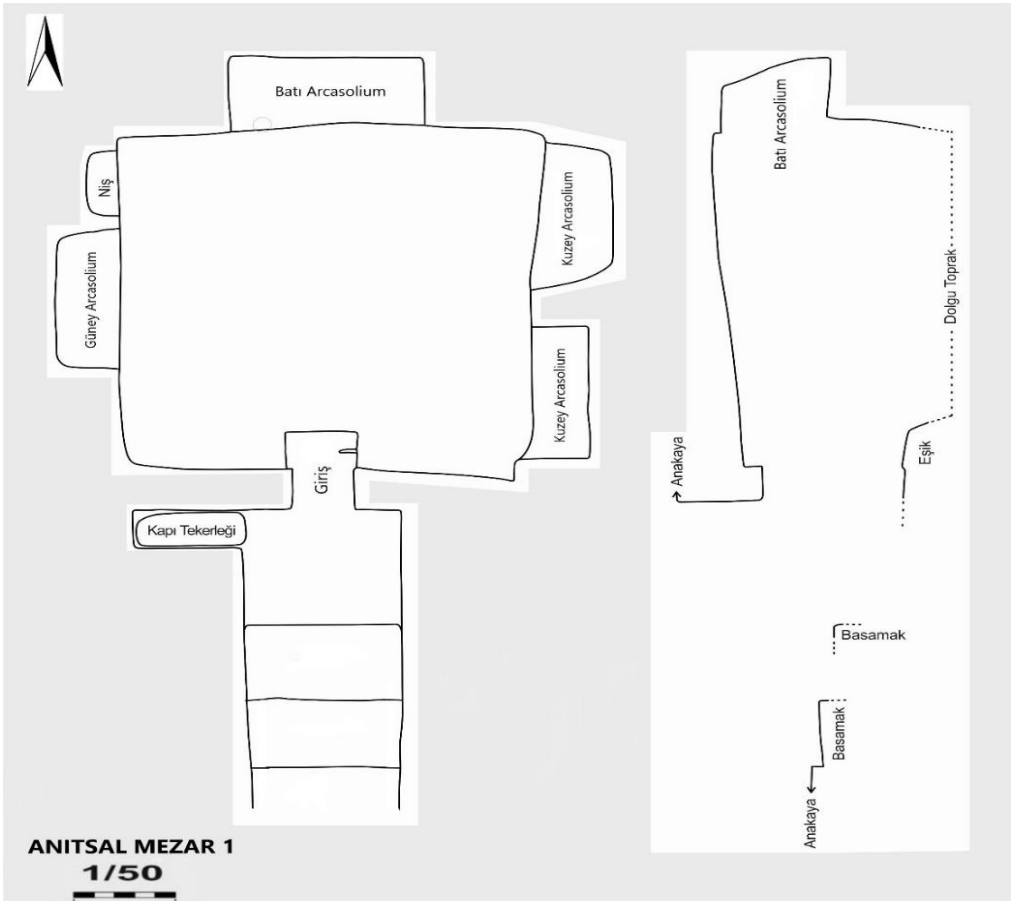

ANITSAL MEZAR 1

Tek odalı, 4 arcasoliumlu, 3 basamaklı dromosu olan kaya mezarıdır. Dromos uzunluğu 420 cm ve genişliği 200 cm'dir. Basamaklar 110 cm derinliğinde ve 40 cm yüksekliğindedir. Mezar odasına 160 cm yüksekliğinde, 75 cm genişliğinde ve 50 cm derinliğinde bir açıklı ile girilir. Bu açıklığın sağında kapı taşının yerleştirildiği oyuk yer alır. Bu oyuğun derinliği 120 cm genişliği 45 cm'dir. Mezar odasına 60 cm genişliğinde ve 30 cm yüksekliğinde bir basamak ile girilir. Mezar odası 480x480 cm ölçülerindedir. Mezar odasının yüksekliği ise 230 cm'dir. Mezar odasının sağ duvarında 2 arcasolium, karşı duvar bir arcasolium, sol duvarda ise bir arcasolium ve bir niş yer alır. Arcasoliumların uzunluğu 200 cm, yüksekliği 100 cm ve derinliği de 80 cm'dir. Girişi kapatan kapı taşı daire şeklinde olup çapı 180 cm kalınlığı ise 35 cm'dir.

2.

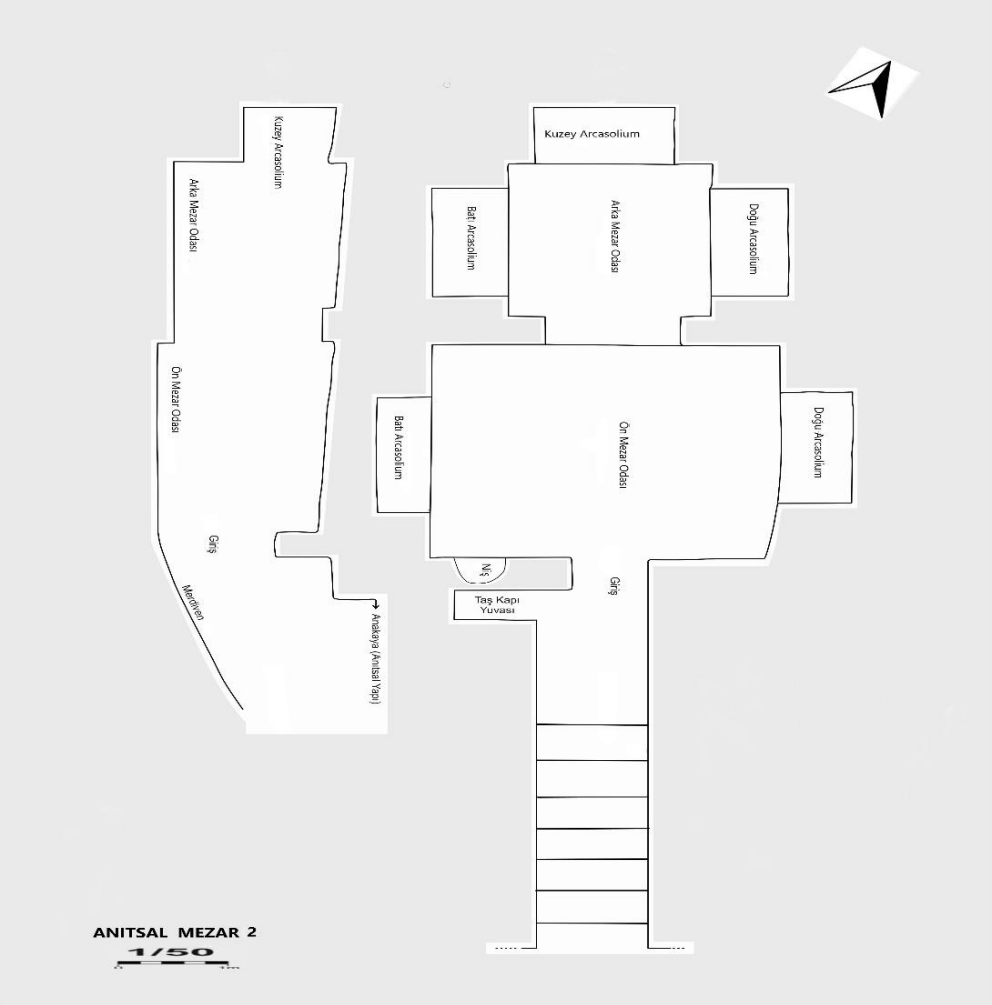

ANITSAL MEZAR 2

2 odalı 5 arcasoliumlu ve 7 merdivenli dromoslu bir mezardır. Dromos uzunluğu 480 cm ve genişliği 150 cm, basamak genişliği 44 cm ve basamak yüksekliği 40 cm'dir. Mezar odasına girişi sağlayan kapı açıklığı 200 cm yüksekliğinde ve 100 cm genişliğindedir. Bu giriş açıklığının hemen solunda kapı kapak taşının içine yerleştirildiği 100 cm uzunluğunda ve 50 cm genişliğinde bir oyuk yer alır. Mezar odasına giriş 30 cm yüksekliğinde 2 basamak ile sağlanır. Girişteki ana oda 400x400 cm ölçülerinde ve 250 cm yüksekliğindedir. Bu odanın sağ ve solundaki duvarda birer arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 200 cm uzunluğunda, 70 cm derinliğinde ve 200 cm yüksekliğindedir ve üst kısmı kemer şeklindedir. Bu girişteki odadan 150 cm yüksekliği ve 80 cm genişliği olan bir açıklık ile arka odaya geçiş sağlanır. Bu oda da 260x300 cm ölçülerinde olup, yüksekliği 250 cm'dir. Bu odada sağ, sol ve karşı duvarda toplamda 3 arcasolium vardır. Bu odadaki arcasolium ölçüleri girişteki oda da yer alan arcasolium ölçüleri ile aynıdır.

3.

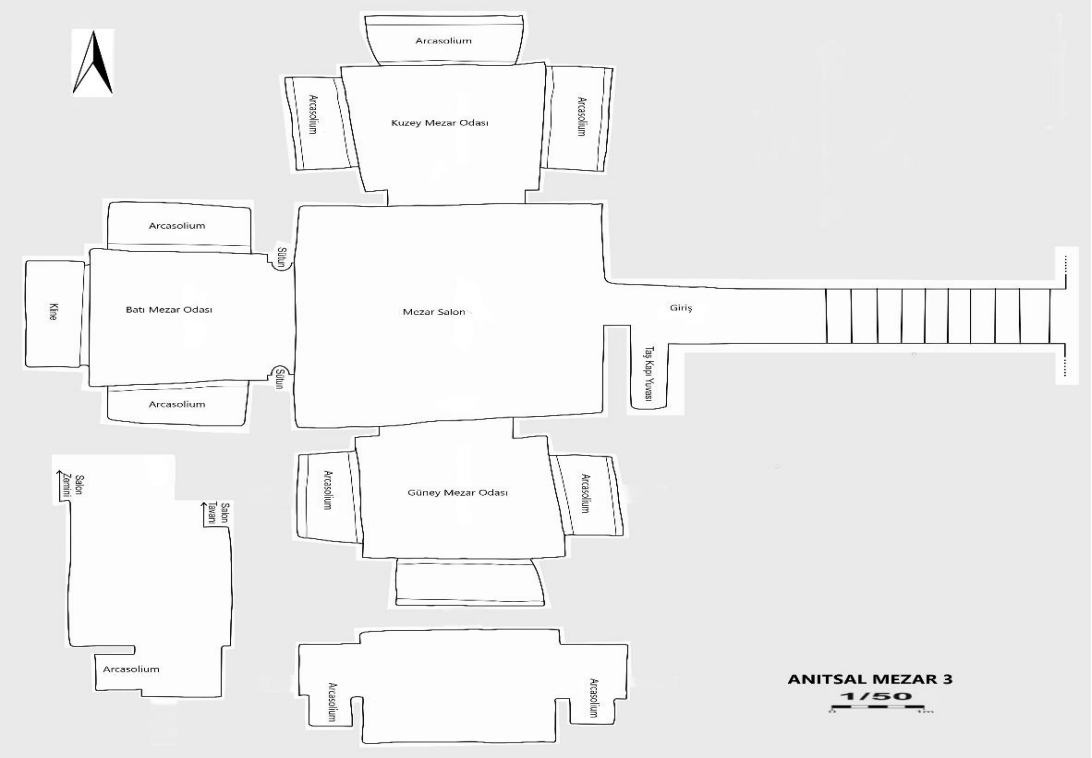

ANITSAL MEZAR 3

Mezar, merdivenli Dromoslu, 3 odalı ve 9 Arcaseliumludur. 9 merdivenli olan Dromosun uzunluğu 700 cm genişliği ise 130 cm'dir. Mezar giriş kapısının solunda kapıyı kapatmak için kullanılan yuvarlak Monoblok kapı taşının yuvası yer alır. Kapı açılacağı zaman, 200 cm çapındaki kapı taşı yuvarlanarak bu yuvaya yerleştirilmektedir. 180 cm yüksekliğinde, 120 cm genişliğinde ve 50 cm derinliğinde bir açıklık ile bir ön odaya girilir. Bu oda, 500x500 cm ölçülerinde ve 280 cm yüksekliğindedir. Bu odanın kuzey, doğu ve batısında birer oda yer alır. Girişteki odanın sağında yer alan odaya 230 yüksekliğinde 200 cm genişliğinde ve 50 cm derinliğinde bir açıklıkla girilir. Bu oda 320x290 cm ölçülerinde ve 260 cm yüksekliğindedir. 3 duvarda 3 arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 230 cm uzunluğunda, 110 cm yüksekliğinde ve 100 cm derinliğindedir. Girişteki odanın solundaki odaya 230 yüksekliğinde 210 cm genişliğinde ve 50 cm derinliğinde bir açıklıkla girilir. Bu oda da 320x290 cm ölçülerinde ve 260 cm yüksekliğindedir. 3 duvarda 3 arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 220 cm uzunluğunda, 120 cm yüksekliğinde ve 100 cm derinliğindedir. Bu açıklık üstte dik kemer şeklinde sonlanır. Girişteki odanın karşısındaki odaya 250 yüksekliğinde 220 cm genişliğinde ve 35 cm derinliğinde bir açıklıkla girilir. Bu oda 300x300 cm ölçülerinde ve 260 cm yüksekliğindedir. 3 duvarda 3 arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 230 cm uzunluğunda, 110 cm yüksekliğinde ve 110 cm derinliğindedir.

4.

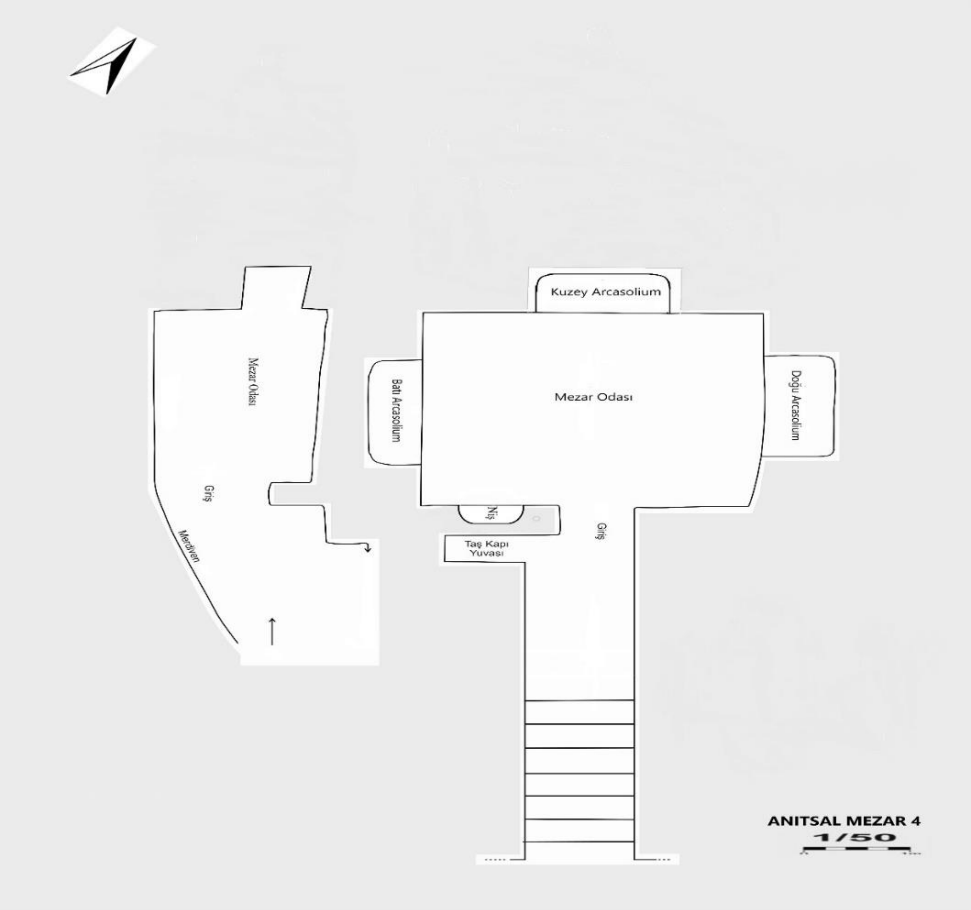

ANITSAL MEZAR 4

Tek odalı, 3 arcasoliumlu ve 7 basamaklı dromoslu mezardır. Dromos uzunluğu 140x400 cm'dir. Basamak genişliği 30 cm, yüksekliği ise 40 cm'dir. Genişliği 60 cm, yüksekliği 80 cm ve derinliği 50 cm olan bir açıklık ile mezar odasına girilmektedir. Bu açıklığın solunda 110 cm uzunluğunda ve 60 cm genişliğinde kapı taşı bölümü yer alır. Mezar odası 350x400 cm ölçülerinde olup 240 cm yüksekliğindedir. Mezar odasında 3 arcasolium yer alır. Arcasolium uzunlukları 200 cm, yükseklikleri 140 cm ve derinlikleri de 60 cm'dir.

5.

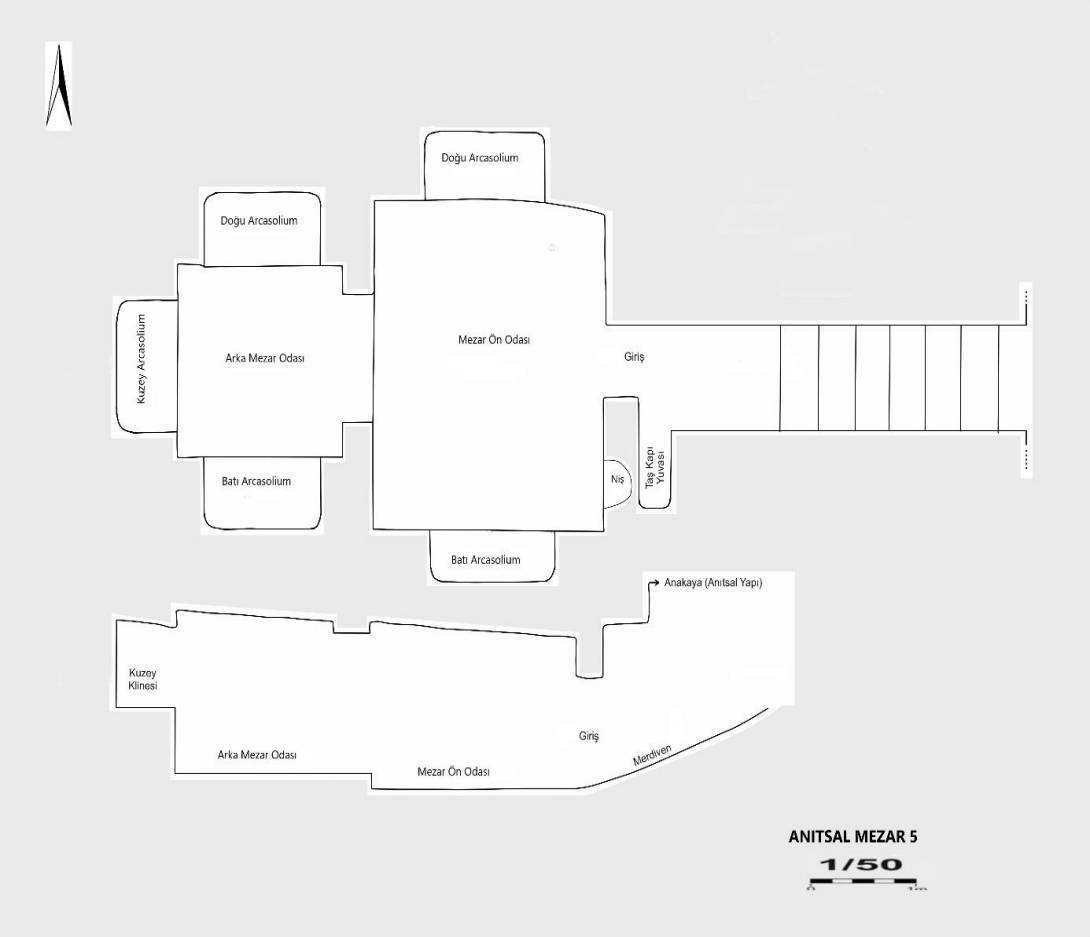

ANITSAL MEZAR 5

Anıtsal Mezar ile plan olarak bire bir benzerdir. Ancak mezar ölçüleri farklılık gösterir. 2 odalı 5 arcasoliumlu ve 7 merdivenli dromoslu bir mezardır. Dromos uzunluğu 800 cm ve genişliği 150 cm, basamak genişliği 30 cm ve basamak yüksekliği 30 cm'dir. Mezar odasına girişi sağlayan kapı açıklığı 180 cm yüksekliğinde ve 90 cm genişliğindedir. Bu giriş açıklığının hemen solunda kapı kapak taşının içine yerleştirildiği 130 cm uzunluğunda ve 50 cm genişliğinde bir oyuk yer alır. Mezar odasına girişte basamak yoktur. Girişteki ana oda 400x500 cm ölçülerinde ve 280 cm yüksekliğindedir. Bu odanın sağ ve solundaki duvarda birer arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 210 cm uzunluğunda, 110 cm derinliğinde ve 130 cm yüksekliğindedir ve üst kısmı kemer şeklindedir. Bu girişteki odadan 170 cm yüksekliği ve 100 cm genişliği olan bir açıklık ile arka odaya geçiş sağlanır. Bu oda da 300x300 cm ölçülerinde olup, yüksekliği 250 cm'dir. Bu odada sağ, sol ve karşı duvarda toplamda 3 arcasolium vardır. Bu odadaki arcasolium ölçüleri girişteki oda da yer alan arcasolium ölçüleri ile aynıdır.

6.

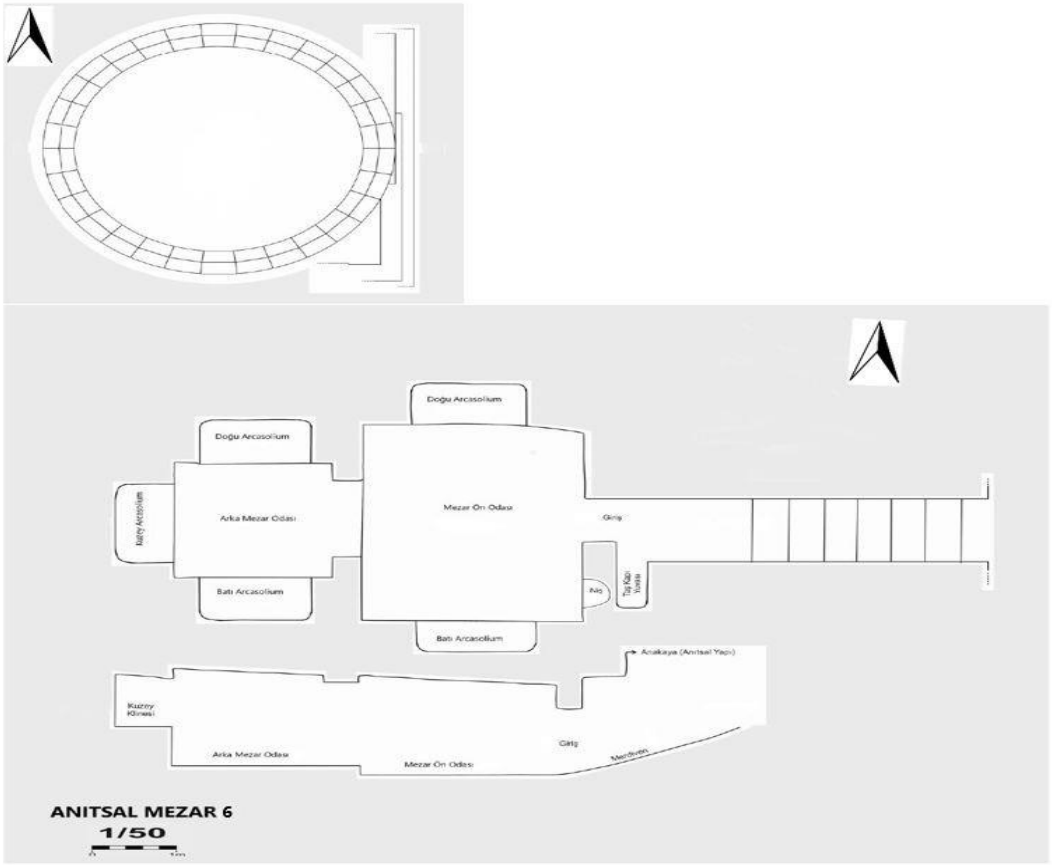

ANITSAL MEZAR 6

Tonozlu 2 odalı, 5 arcasoliumlu, 7 basamaklı dromoslu anıtsal bir kaya mezarıdır. Mezar Soğmatar höyüğünün kuzey batısındaki tepe üzerinde yer alır. Tonoz kısmı daire planlıdır. Tonoz duvarları kısmen yıkılmıştır. Silindirik kısım harçsız olarak taşlar derzlenerek oluşturulmuştur. Etrafında sekiz adet pilaster, belirli ve düzenli aralıklarla dış duvara gömülmüştür. Silindirik çevre 3450 cm, duvarlardaki kesme taşlar ise 62 cm ile 92 cm arasında değişen ölçülere sahiptir. Tonuzun altında yer alan kaya mezarı, merdivenli Dromoslu, iki odalı ve 5 arcaseliumludur. Giriş kısmı, güneydoğuya, Ay Tanrısı Sin'in rölyefinin olduğu tepeye bakmaktadır. 7 merdivenli olan dromosun uzunluğu 800 cm genişliği ise 150 cm'dir. Giriş kapısı 170 cm yüksekliğinde, 100 cm genişliğinde ve 60 cm derinliğindedir. Giriş kapısının sağında, dışarıda kapı taşının yerleştirildiği içeri girinti yapan oyuk yer alır. Bu oyuk 120 cm uzunluğunda ve 70 cm genişliğindedir. Girişten sonra yer alan ön oda, 500x400 cm ölçülerinde ve 280 cm yüksekliğindedir. Bu odada doğu ve batı duvarda birer arcasolium yer alır. Bu ön odadan, 220 cm yüksekliğinde, 200 cm genişliğinde ve 60 cm derinliğinde bir kapı açıklığı ile kuzeydeki diğer odaya girilir. Bu oda, 300x300 cm ölçülerinde ve 250 cm yüksekliğindedir. Doğu, batı ve kuzey duvarlarda birer arcasolium vardır. Her iki odada

da arcasoliumların uzunluğu 210 cm, yüksekliği 110 cm ve derinliği de 80 cm'dir. Girişi kapatan kapı taşı daire şeklinde olup çapı 170 cm kalınlığı ise 40 cm'dir. Arcasoliumların üst kısmı kemer şeklinde sonlanmaktadır.

7.

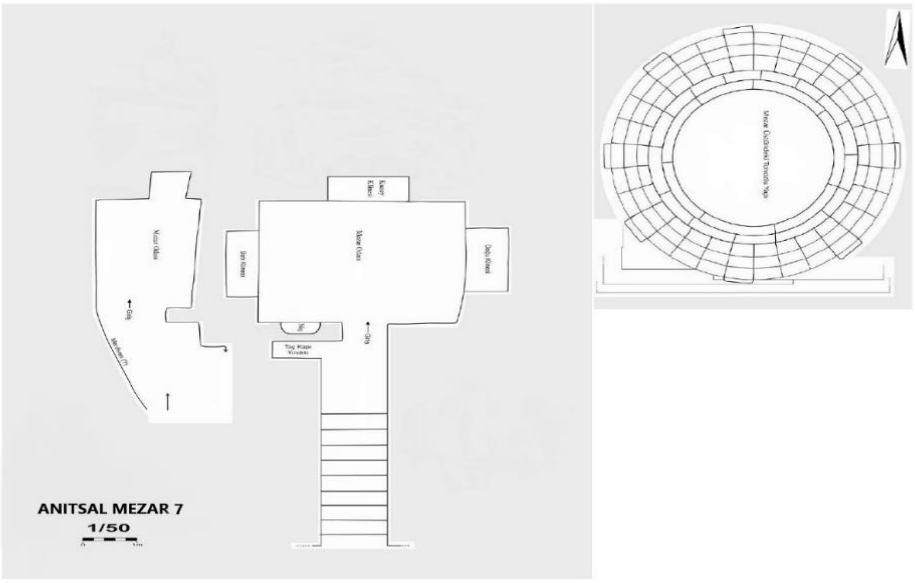

ANITSAL MEZAR 7

Tonozlu tek odalı, 3 arcasoliumlu, 9 basamaklı dromoslu anıtsal bir kaya mezarıdır. Tonoz kısmı daire planlıdır. Tonoz duvarları kısmen yıkılmıştır. Silindirik kısım harçsız olarak taşlar birbirine oturturularak oluşturulmuştur. Etrafında sekiz adet pilaster, belirli ve düzenli aralıklarla dış duvara gömülmüştür. Silindirik çevre 3500 cm, duvarlardaki kesme taşlar ise 70 cm ile 100 cm arasında değişen ölçülere sahiptir. Tonuzun altında yer alan kaya mezarı, merdivenli dromoslu, tek odalı ve 3 arcasoliumludur. Giriş kısmı, doğuya, Ay Tanrısı Sin'in rölyefinin olduğu tepeye bakmaktadır. 9 merdivenli olan dromosun uzunluğu 700 cm genişliği ise 160 cm'dir. Giriş kapısı 160 cm yüksekliğinde, 90 cm genişliğinde ve 50 cm derinliğindedir. Giriş kapısının sağında, dışarıda kapı taşının yerleştirildiği içeri girinti yapan oyuk yer alır. Bu oyuk 110 cm uzunluğunda ve 70 cm genişliğindedir. Girişten sonra yer alan ön oda, 450x350 cm ölçülerinde ve 270 cm yüksekliğindedir. Bu odada doğu, batı ve kuzey duvarında birer arcasolium yer alır. Arcasoliumların uzunluğu 200 cm, yüksekliği 120 cm ve derinliği de 75 cm'dir. Girişi kapatan kapı taşı daire şeklinde olup çapı 170 cm kalınlığı ise 50 cm'dir. Arcasoliumların üst kısmı kemer şeklinde sonlanmaktadır.

8.

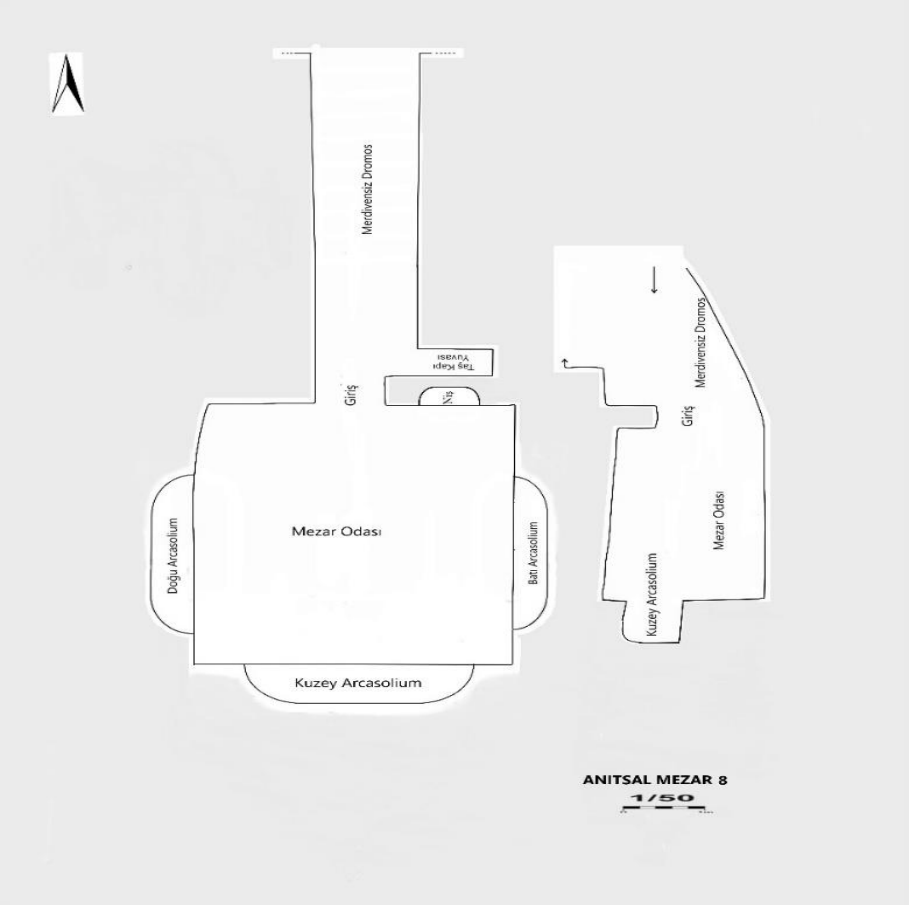

ANITSAL MEZAR 8

Tek odalı, 3 arcasoliumlu, merdivensiz dromoslu kaya mezarıdır. Dromos uzunluğu 400 cm ve genişliği 180 cm'dir. Mezar odasına 150 cm yüksekliğinde, 70 cm genişliğinde ve 60 cm derinliğinde bir açıklık ile girilir. Bu açıklığın sağında kapı taşının yerleştirildiği oyuk yer alır. Bu oyuğun derinliği 110 cm genişliği 50 cm'dir. Mezar odasına 50 cm genişliğinde ve 20 cm yüksekliğinde bir basamak ile girilir. Mezar odası 450x470 cm ölçülerindedir. Mezar odasının yüksekliği ise 220 cm'dir. Mezar odasının sağ ve sol duvarında birer arcasolium, karşı duvar bir arcasolium yer alır. Girişin solunda ise bir niş yer alır. Arcasoliumların uzunluğu 210 cm, yüksekliği 100 cm ve derinliği de 80 cm'dir. Girişi kapatan kapı taşı daire şeklinde olup çapı 170 cm kalınlığı ise 40 cm'dir. Arcasoliumların üst kısmı kemer şeklinde sonlanmaktadır.

9.

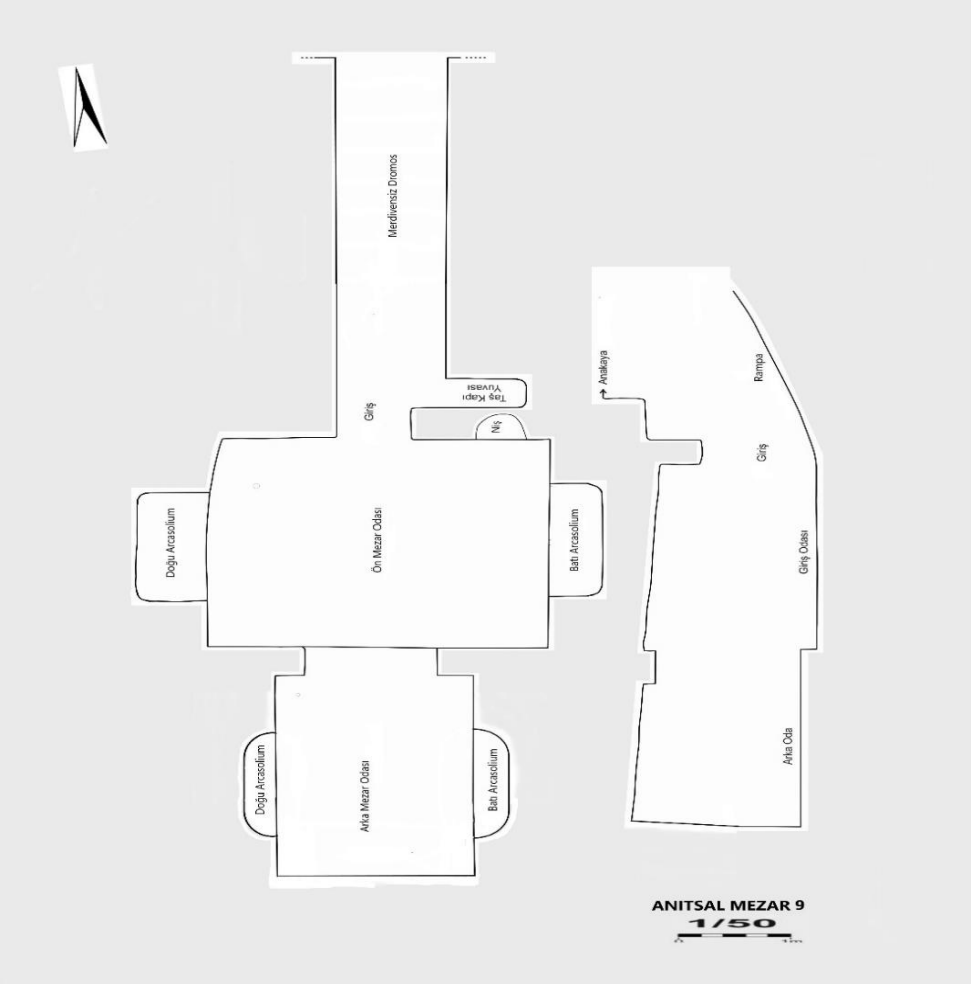

ANITSAL MEZAR 9

2 odalı 4 arcasoliumlu ve merdivensiz dromoslu bir mezardır. Dromos uzunluğu 450 cm ve genişliği 165 cm'dir. Mezar odasına girişi sağlayan kapı açıklığı 180 cm yüksekliğinde, 100 cm genişliğinde ve 65 cm derinliğindedir. Bu giriş açıklığının hemen solunda kapı kapak taşının içine yerleştirildiği 110 cm uzunluğunda ve 60 cm genişliğinde bir oyuk yer alır. Girişteki ana oda 310x400 cm ölçülerinde ve 230 cm yüksekliğindedir. Bu odanın sağ ve solundaki duvarda birer arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 180 cm uzunluğunda, 65 cm derinliğinde ve 190 cm yüksekliğindedir ve üst kısmı yarım kemer şeklindedir. Bu girişteki odadan 160 cm yüksekliği ve 70 cm genişliği olan bir açıklık ile arka odaya geçiş sağlanır. Bu oda da 250x320 cm ölçülerinde olup, yüksekliği 230 cm'dir. Bu odada sadece sol duvarda 1 arcasolium vardır. Bu odadaki arcasolium ölçüleri girişteki oda da yer alan arcasolium ölçüleri ile aynıdır.

10.

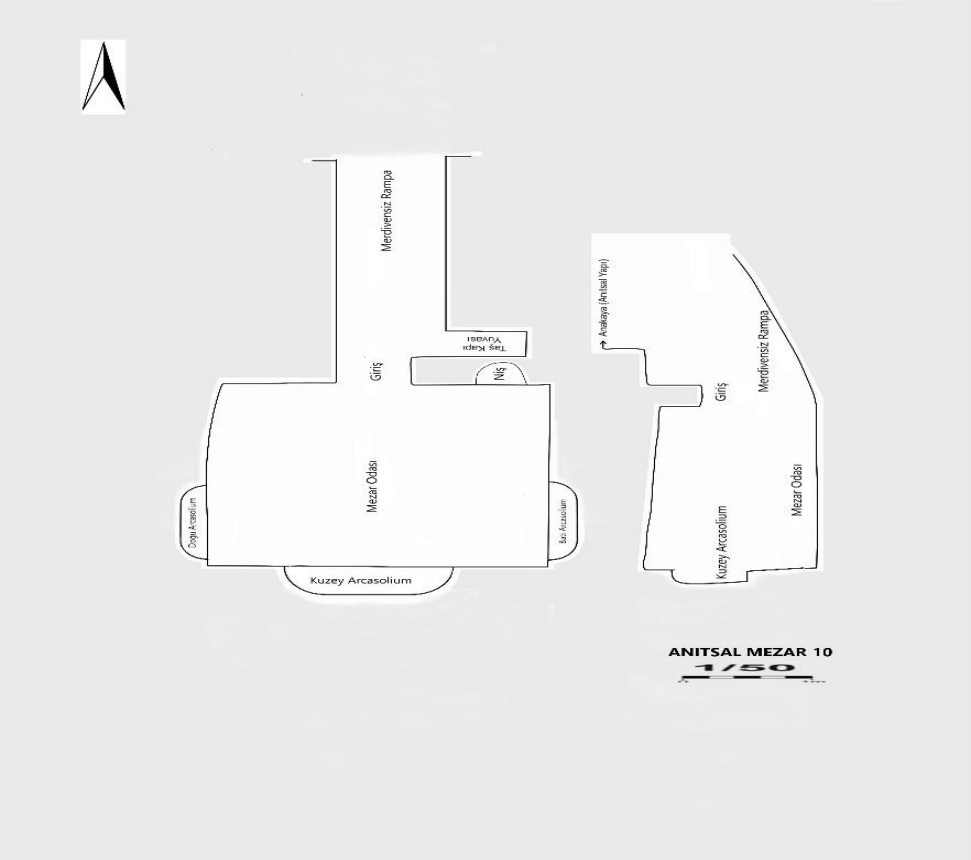
Merdivensiz Rampa
Giriş
Niş
Mezar Odası
Kuzey Arcasolium
Arcasolium
Arcasolium

11.

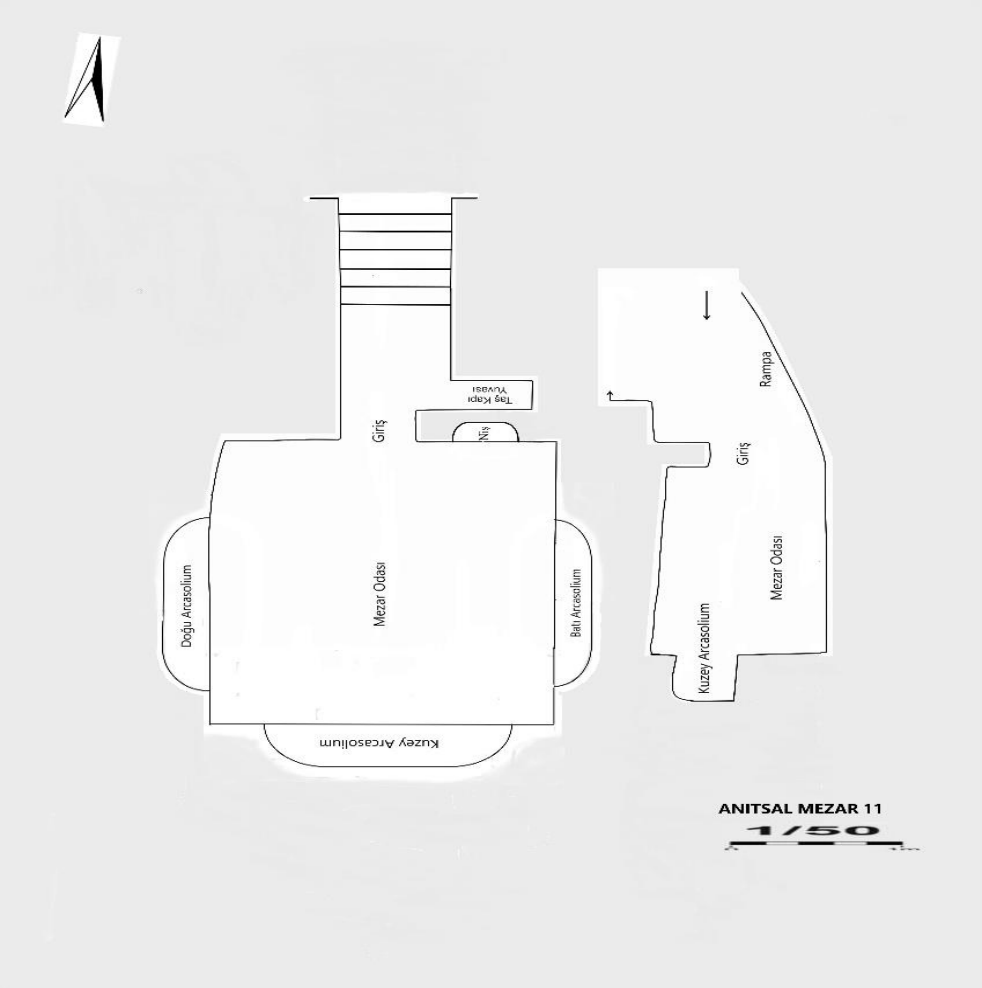

ANITSAL MEZAR 11

Tek odalı, 3 arcasoliumlu ve 5 basamaklı dromoslu mezardır. Dromos uzunluğu 160x300 cm'dir. Basamak genişliği 30 cm, yüksekliği ise 40 cm'dir. Dromos'dan sonra genişliği 65 cm, yüksekliği 80 cm ve derinliği 60 cm olan bir açıklık ile mezar odasına girilmektedir. Bu açıklığın solunda 110 cm uzunluğunda ve 60 cm genişliğinde kapı taşının yerleştirildiği bir oyuk yer alır. Mezar odası 380x400 cm ölçülerinde olup 230 cm yüksekliğindedir. Mezar odasında 3 arcasolium yer alır. Arcasolium uzunlukları 200 cm, yükseklikleri 140 cm ve derinlikleri de 60 cm'dir. Girişin solunda ise bir niş yer alır.

12.

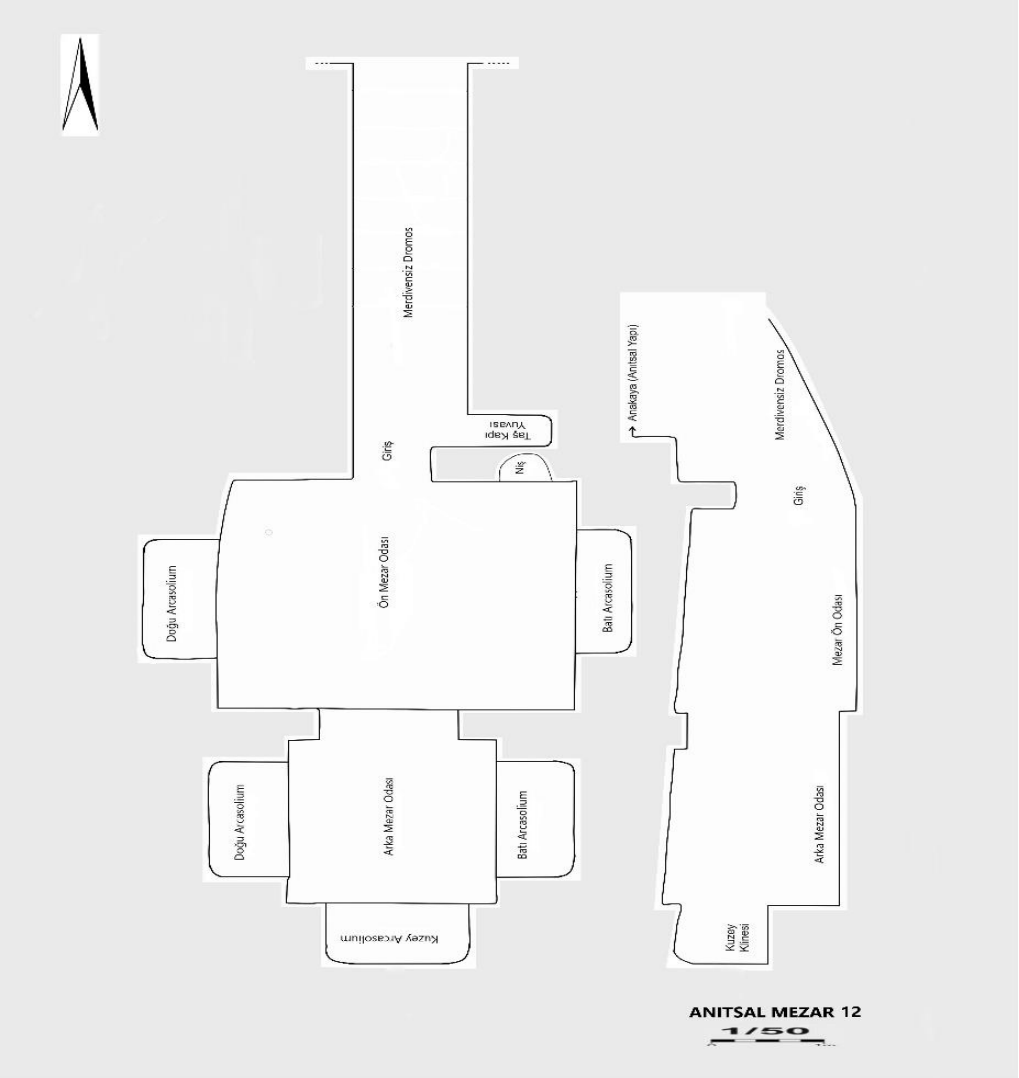

ANITSAL MEZAR 12

2 odalı 5 arcasoliumlu ve merdivensiz dromoslu bir mezardır. Dromos uzunluğu 650 cm ve genişliği 160 cm'dir. Mezar odasına girişi sağlayan kapı açıklığı 160 cm yüksekliğinde, 80 cm genişliğinde ve 65 cm derinliğindedir. Bu giriş açıklığının hemen solunda kapı kapak taşının içine yerleştirildiği 110 cm uzunluğunda ve 60 cm genişliğinde bir oyuk yer alır. Girişteki ana oda 350x410 cm ölçülerinde ve 240 cm yüksekliğindedir. Bu odanın sağ ve solundaki duvarda birer arcasolium yer alır. Arcasoliumlar 170 cm uzunluğunda, 65 cm derinliğinde ve 180 cm yüksekliğindedir ve üst kısmı yarım kemer şeklindedir. Bu girişteki odadan 160 cm yüksekliği ve 60 cm genişliği olan bir açıklık ile arka odaya geçiş sağlanır. Bu oda da 280x300 cm ölçülerinde olup, yüksekliği 240 cm'dir. Bu odada 3 arcasolium vardır. Bu odadaki arcasolium ölçüleri girişteki oda da yer alan arcasolium ölçüleri ile aynıdır.

13.

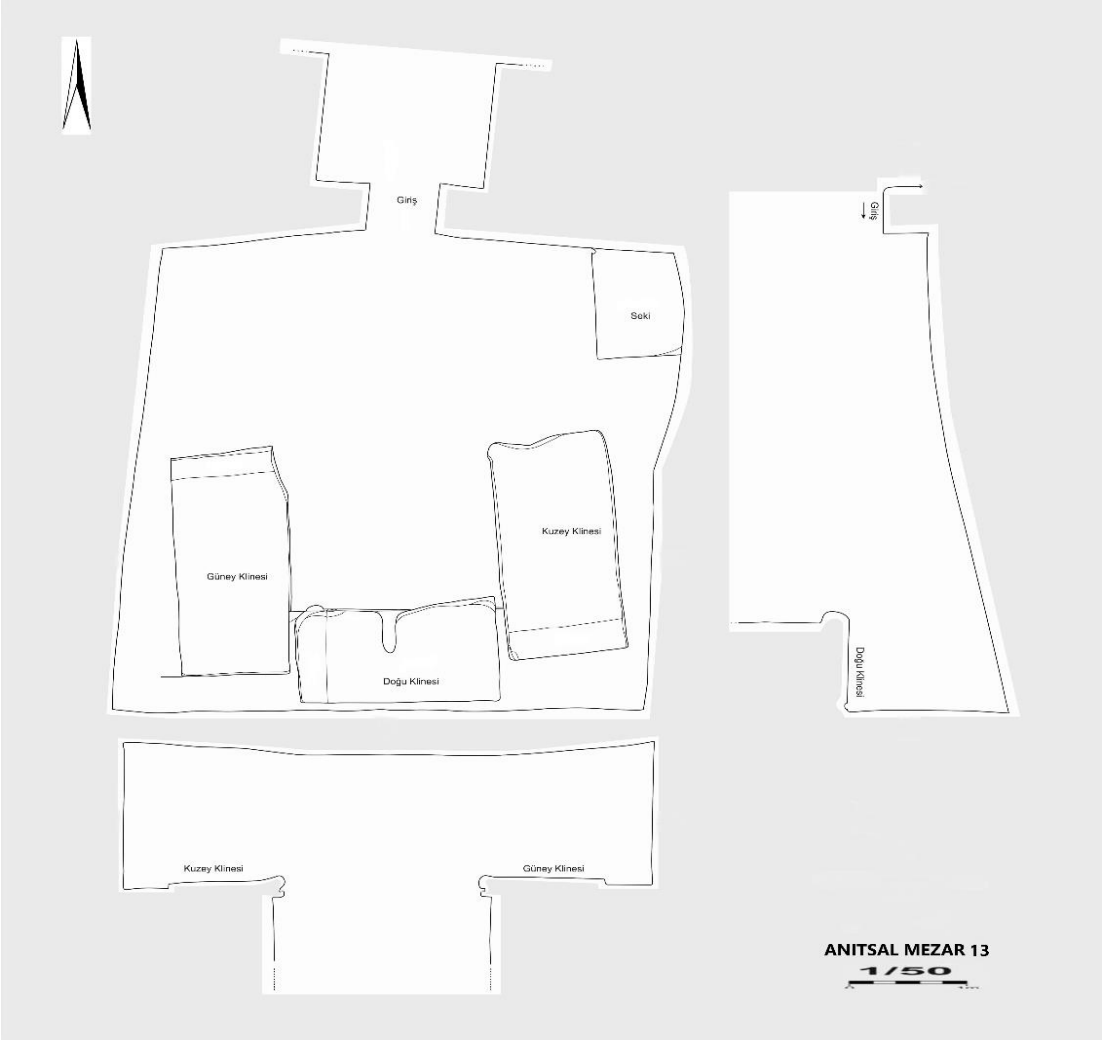

ANITSAL MEZAR 13

Tek odalı, 3 klineli merdivensiz kısa dromoslu kaya mezarıdır. Dromos uzunluğu 250 cm ve genişliği 200 cm'dir. Mezar odasına 170 cm yüksekliğinde, 70 cm genişliğinde ve 60 cm derinliğinde bir açıklı ile girilir. Mezar odasına 70 cm genişliğinde ve 20 cm yüksekliğinde bir basamak ile girilir. Mezar odası 420x480 cm ölçülerindedir. Mezar odasının yüksekliği ise 250 cm'dir. Mezar odasının sağ ve sol duvarında birer kline, karşı duvar bir kline yer alır. Girişin solunda ise köşede bir seki yer alır. Sağ ve soldaki klineler dikey şekilde karşı duvarda yatay yer alan kline ile neredeyse birleştirilmiş durumdadır. Kline yükseklikleri 120 cm yüksekliğinde, uzunlukları 200 cm ve genişlikleri de 120 cm'dir.

14.

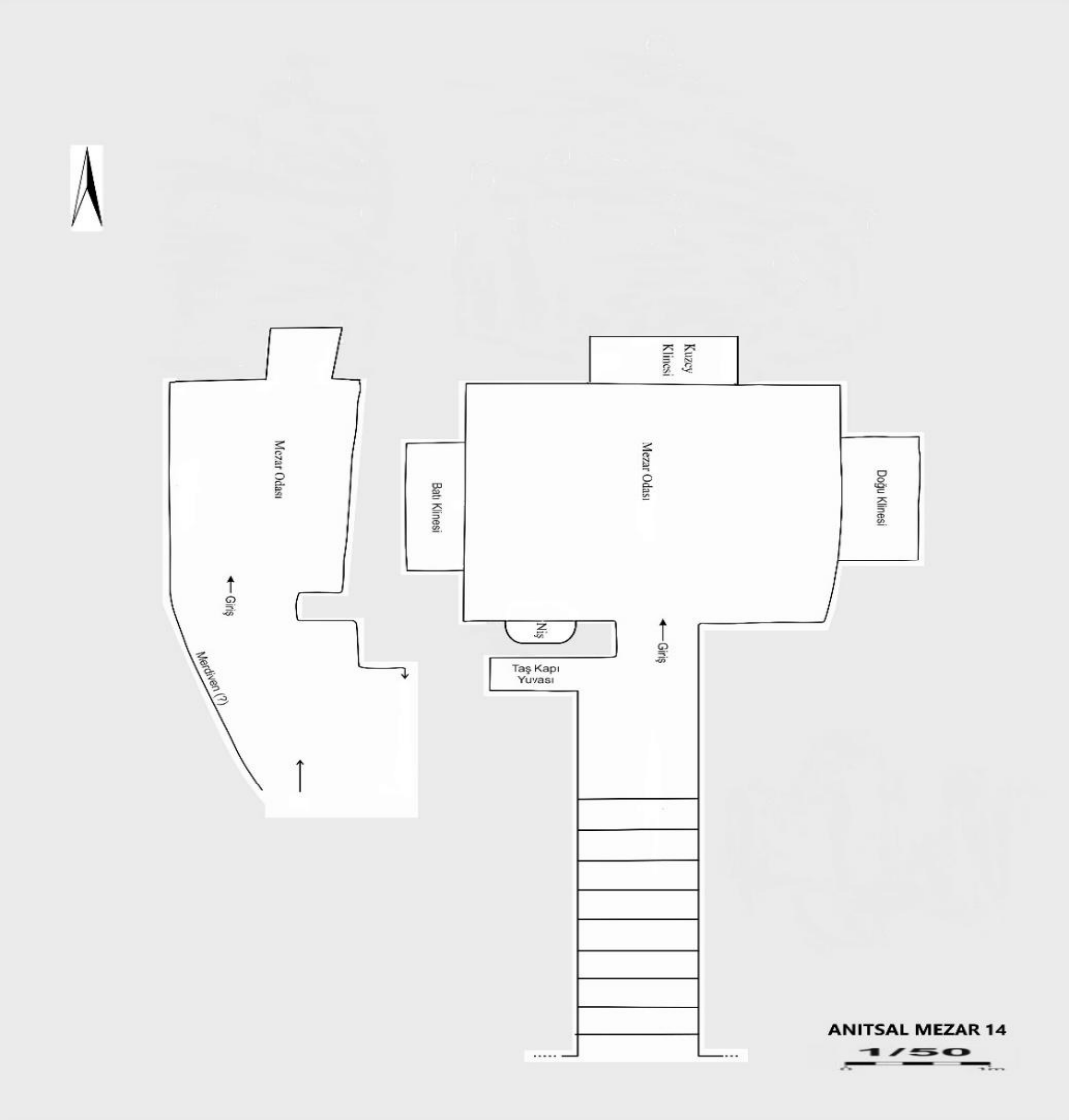

ANITSAL MEZAR 14

Soğmatar'ın girişinde yer alan nekropol alanın üstündeki tepe de yer alır. Tek odalı, 3 arcasoliumlu ve 9 basamaklı dromoslu bir mezardır. Dromos uzunluğu 440 cm, genişliği 120 cm'dir. Basamak genişliği 25 cm ve yüksekliği 20 cm'dir. 125x80 cm ölçülerinde ve derinliği 70 cm olan bir açıklık ile mezar odasına girilir. Açıklık solunda yer alan kapı taşı yuvasının uzunluğu 120 cm ve genişliği 50 cm'dir. Mezar odasına genişliği 80 cm ve yüksekliği 20 cm olan 2 basamak ile girilir. Mezar odası 300x300 cm ölçülerinde olup yüksekliği 220 cm'dir. Girişin hemen solundaki duvarda 90 cm yüksekliğinde 20 cm uzunluğunda ve 30 cm derinliğinde bir niş yer alır. Mezar odasının 3 duvarında da arcasolium vardır. Arcasoliumlar 200 cm uzunluğunda, 120 cm yüksekliğinde ve 85 cm derinliğindedir.

B. KUTSAL MEKANLAR

1.

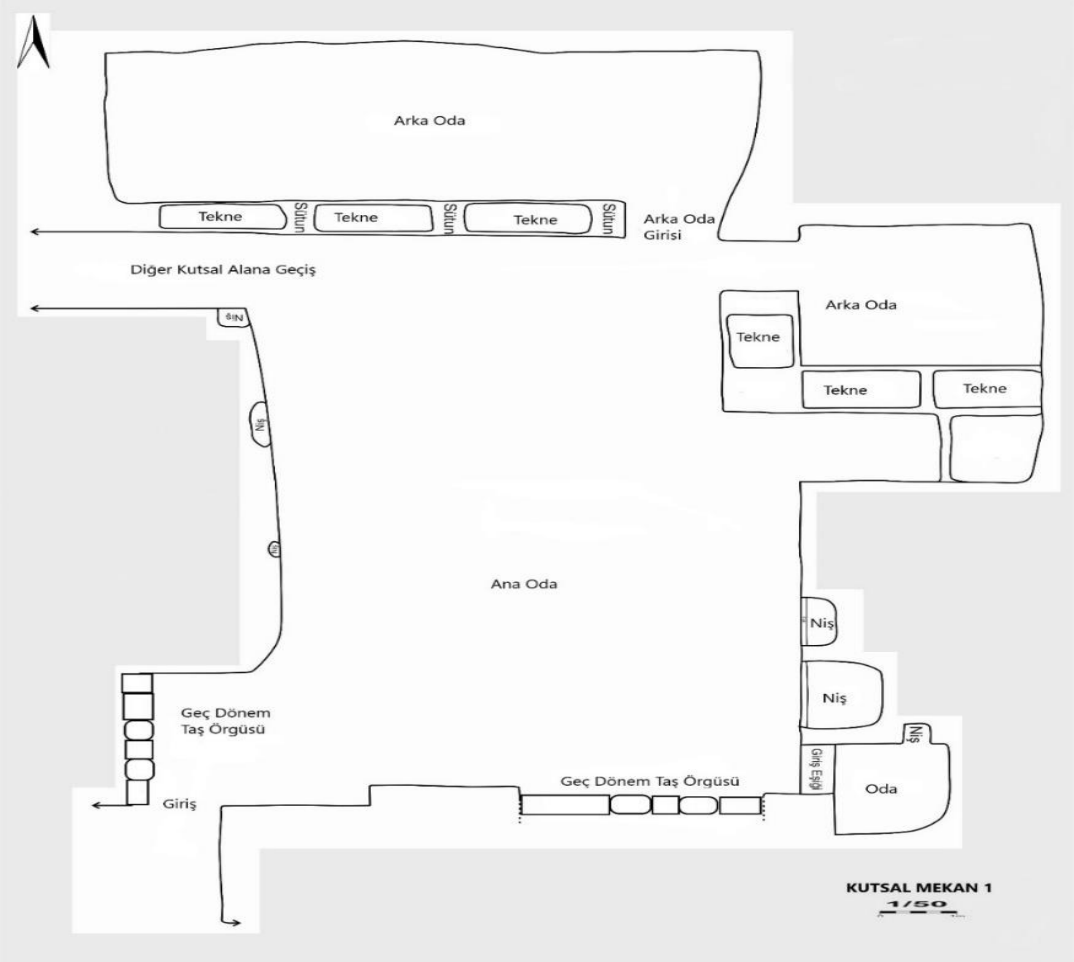

KUTSAL MEKAN 1

Soğmatar'ın kuzeyinde yer alır. Önde geniş bir avludan kutsal mekana girilir. Girişin sağ ve solundaki açıklıklar geç dönemde taş duvar örülerek kapatılmıştır. Ana oda 1000x800 cm ölçülerinde olup yüksekliği 300 cm'dir. Odanın sağ duvarı köşesinde bir arka oda ve yan yana 2 niş yer alır. Bu duvarın kuzey köşesinde ise 1 arka oda ve bu oda duvarlarında 3 tekne yer alır. Girişin karşısındaki oda boyunca bir arka oda ve ön duvarında 3 tekne yer alır. Kutsal mekan içerisindeki 3 odanın da girişi yaklaşık 1 m genişliğindedir. Kutsal odanın kuzeyindeki oda önünden batıya doğru bir koridor ile yandaki diğer kutsal mekana geçiş sağlanır.

2.

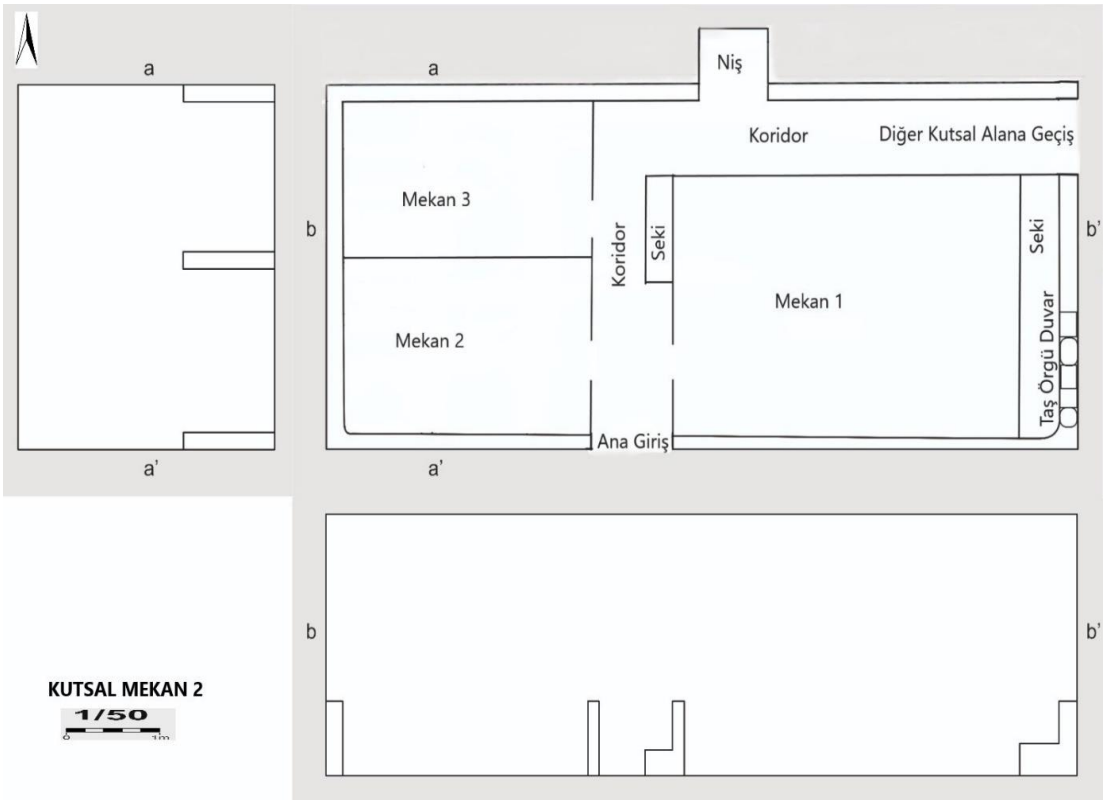

KUTSAL MEKAN 2

Kutsal mekan 1'in batısında yer alır. 150 cm genişliğindeki bir açıklık ile mekana girilir. Kuzeye doğru uzanan koridor boyunca sağda 1 oda, solda ise 2 oda yer alır. Sağdaki oda diğer 2 odaya göre daha büyüktür. 100 cm genişliğinde bir açıklık ile bu odaya girilir. Oda 600x800 cm ölçülerinde olup yüksekliği 220 cm'dir. Odanın doğusunda duvar boyunca zeminden 100 cm yüksekliğinde bir seki bulunur. Girişin sağındaki odaya 100 cm genişliğinde bir açıklık ile girilir. Bu oda, 300x350 cm ölçülerinde ve 220 cm yüksekliğindedir. Hemen bitişiğindeki odaya da 100 cm genişliğinde bir açıklıkla girilir. Bu oda 280x320 cm ölçülerinden olup yüksekliği 220 cm'dir. Ana girişten kuzeye doğru uzanan koridor doğuya kırvrım yaparak devam etmektedir ve yandaki mekana bağlanmaktadır. Bu koridor uzunluğu 800 cm, genişliği 200 cm'dir. Bu koridorun tam ortasında kuzey yönünden 300 cm derinliğinde ve 200 cm genişliğinde bir yerleştirilmiştir.

3.

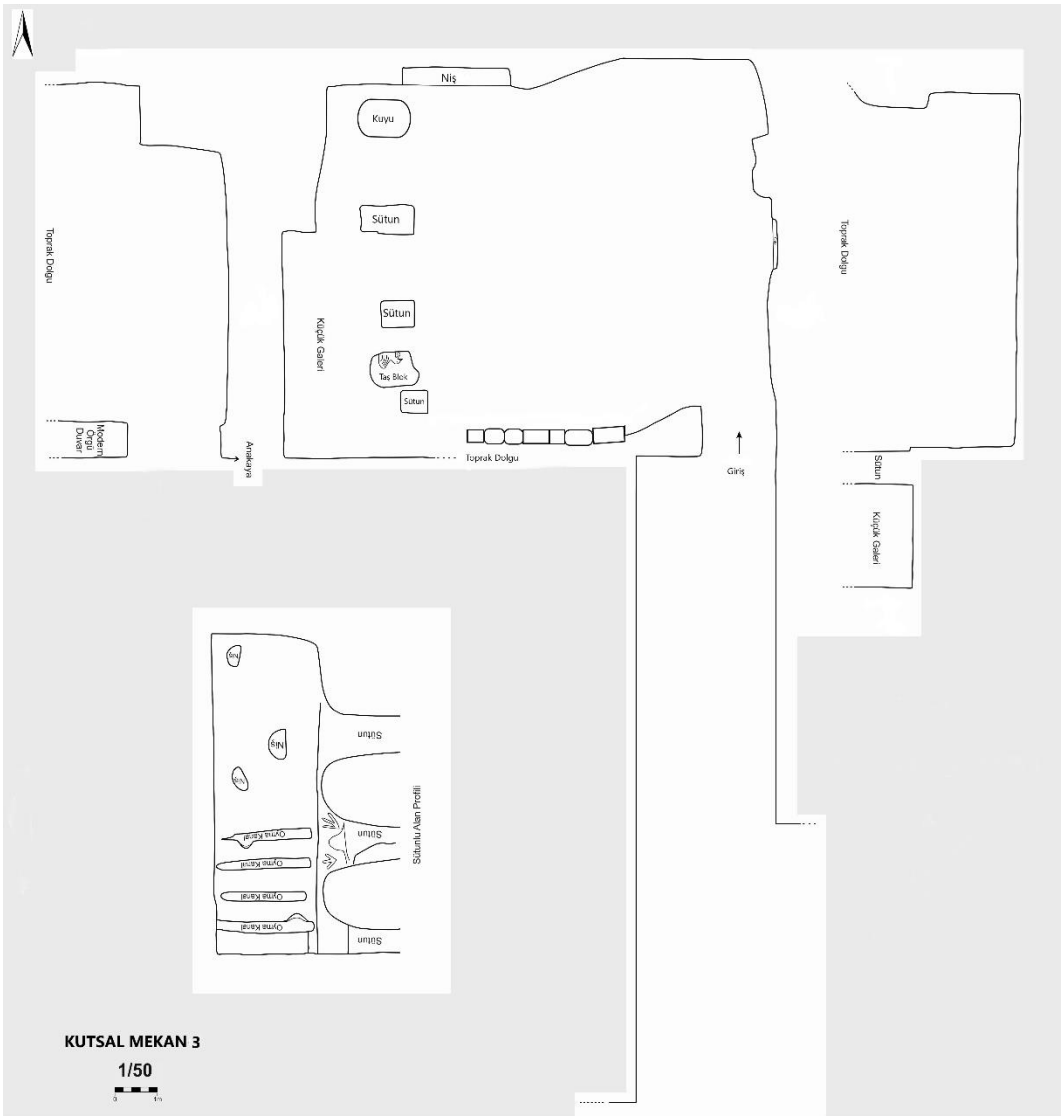

KUTSAL MEKAN 3

Öndeki avludan 300 cm uzunluğunda ve 200 cm genişliğinde üstü açık bir koridor ile Kutsal mekana bitişik Kutsal mekan 3'ün girişine ulaşılır. 220 cm genişliğinde ve 200 cm yüksekliğinde bir açıklık ile mekana girilir. Mekan 12x10 m ölçülerinde olup yüksekliği 250 cm'dir. Bu mekanın batı tarafında 2 kemerli açıklıkla girilen bir arka oda yer alır. Bu kemerlerin üzerindeki duvarla çeşitli semboller ve işaretler yer almaktadır. Ana mekanın doğu köşesinde 200 cm derinliğinde bir kuyu bulunur.

4.

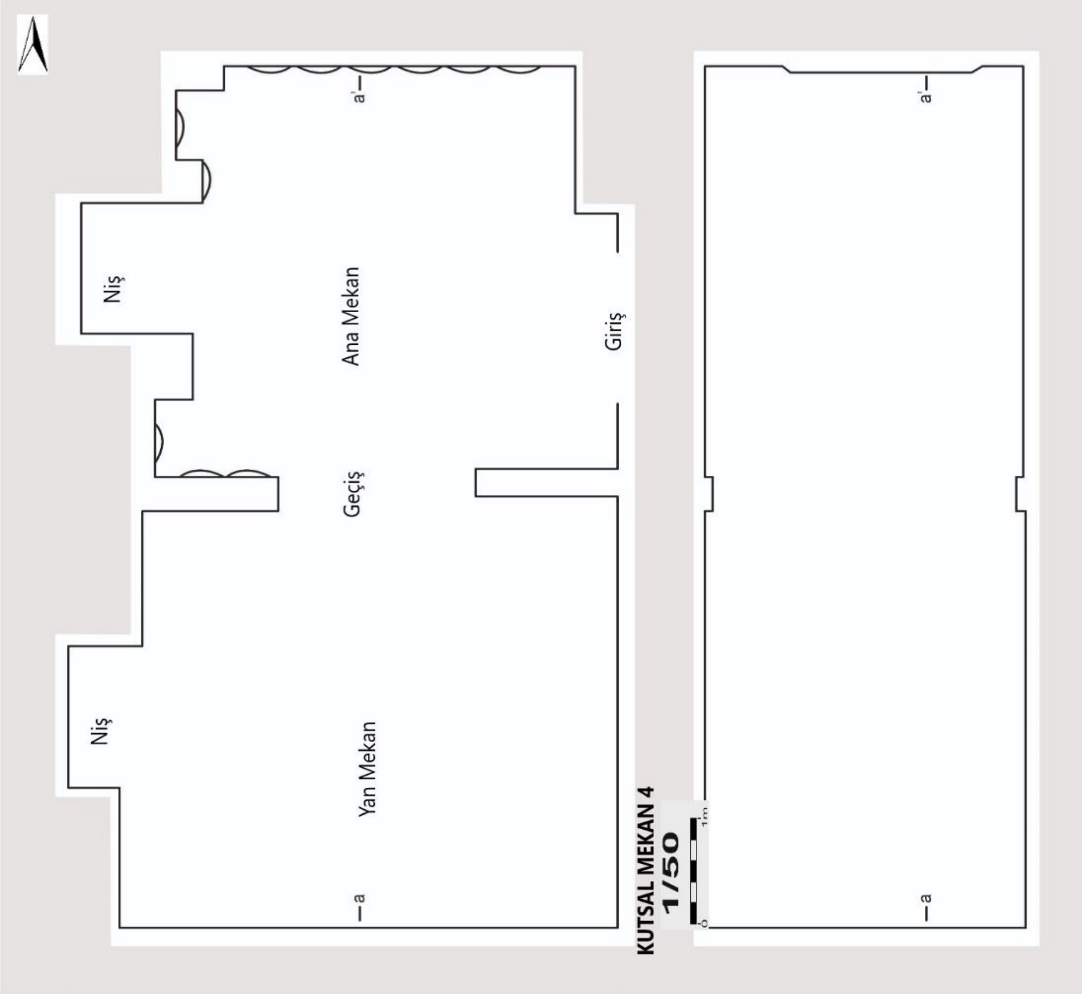

KUTSAL MEKAN 4

1900'lü yılların başında Fransa'nın Halep büyükelçisi H. Pognon tarafından bulunan bir kutsal mekan, Pognon Mağarası olarak adlandırılmıştır. Soğmatar'ın batısında yer alan kutsal mekan 510x430 cm ölçülerindedir. Kutsal mekan içinde duvarın arkasında niş, 180 cm genişlikte, 120 cm. derinlikte ve 240 cm yüksekliktedir. Kutsal mekan duvarları, yazıtlarda söz edilen dini yaşam figürleri barındırmaktadır. Arka duvardaki nişin her iki tarafında da başına boynuz giyinen insanı temsil eden, boynuzlu oval sütunlu bir rölyef vardır. Boynuzların arasında oyulmuş haç motifi muhtemelen bir yıldızı sembolize eder. Kutsal mekanın arka duvarındaki nişin her iki tarafında bulunan boynuzlu sütunlar, oranın bir tapınak ya da hiç değilse cenaze töreni kullanımı için kullanılmayan bir oda olarak düşünülmesini sağlar. Boynuzlu sütun, Harran Ay tanrısı Sin'i sembolize etmektedir. Bu ana mekandan sol duvarda başka bir mekana geçişi sağlayan 200 cm bir açıklık bulunur. Diğer mekan 550x480 cm ölçülerindedir. Bu mekanın batı duvarında bir niş yer alır. Bu niş, 220 cm genişlikte 120 cm derinlikte ve 240 cm yüksekliğindedir.

5.

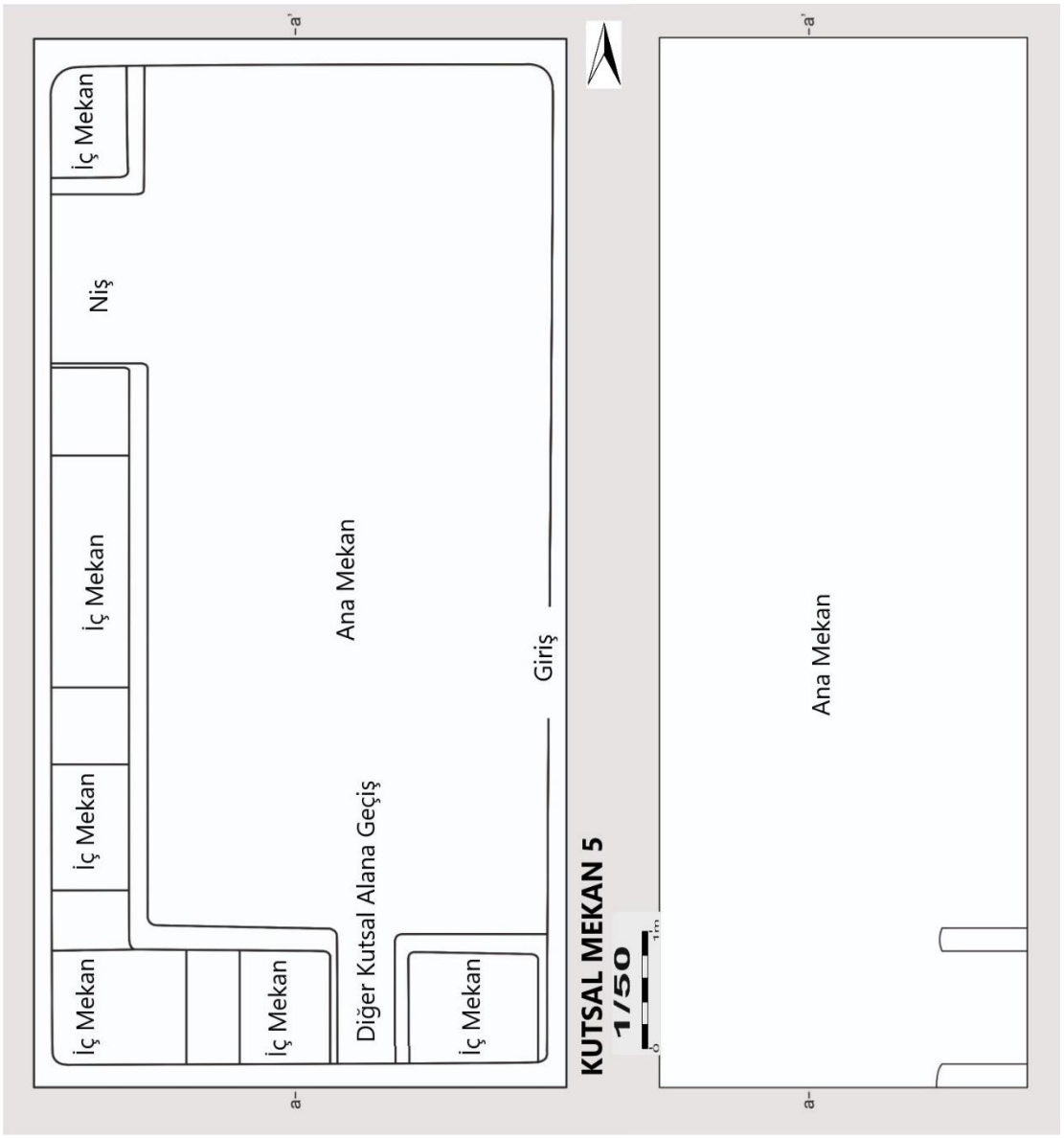

KUTSAL MEKAN 5

Soğmatar höyüğün kuzey batısında yer almaktadır. Önde geniş bir avlu yer alır. Avludan 100 cm genişliğinde, 150 cm yüksekliğinde ve 50 cm derinliğinde bir giriş ile kutsal mekana girilir. Mekan 800x1000 cm ölçülerinde olup, yüksekliği 180 cm'dir. Girişin solunda yan yana 3 mekan yer alır. Bu mekanlar 350 cm uzunluğunda ve 200 cm derinliğindedir. Girişin tam karşısındaki duvarda 200 cm uzunluğunda yan yana 2 mekan, bir geçiş ve yanında 150 cm uzunluğunda başka bir mekan yer almaktadır.

6.

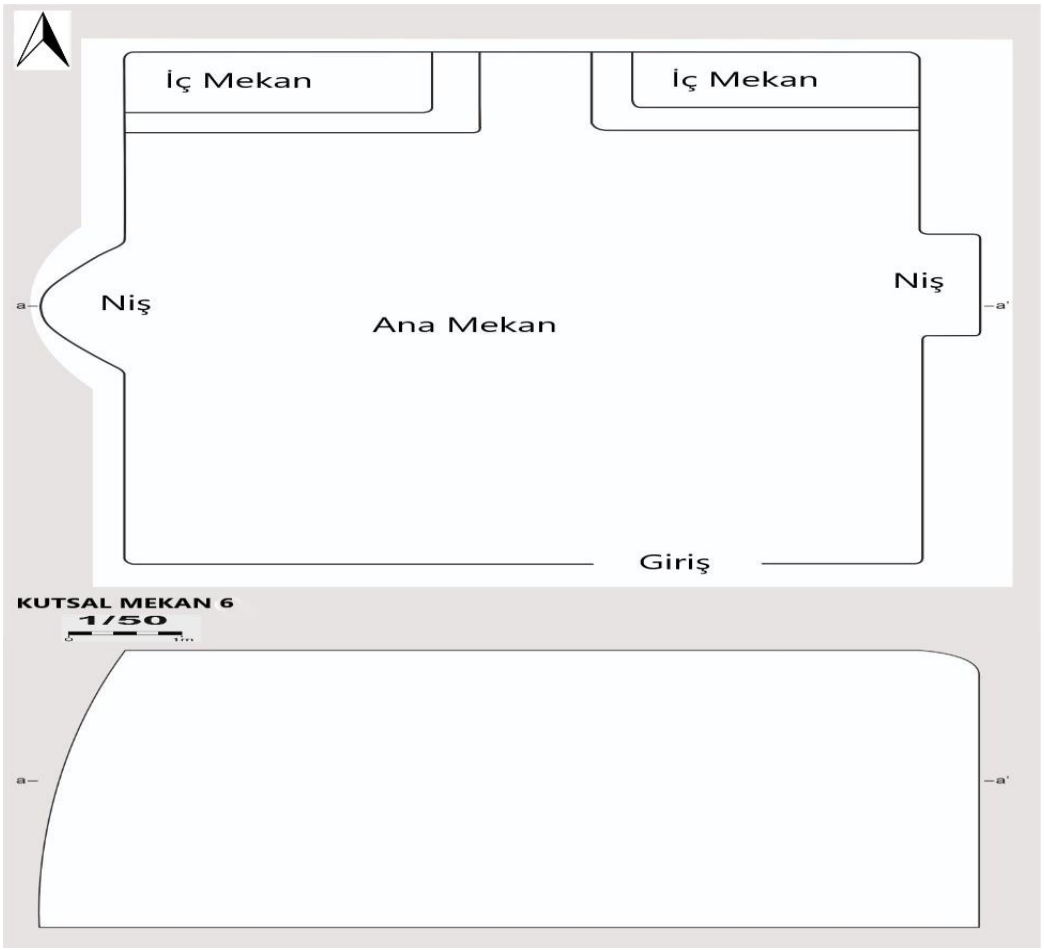

KUTSAL MEKAN 6

Geniş bir ana mekan ve girişin karşısında yer alan iki küçük mekandan oluşur. Ana mekana 90 cm genişliğinde 1.90 cm yüksekliğinde ve 50 cm derinliğinde bir açıklık ile girilir. Ana mekan 520x 860 cm ölçülerinde ve 235 cm yüksekliğindedir. Girişin sağındaki duvarın ortasında 90 cm genişliğinde 180 cm yüksekliğinde ve 70 cm derinliğinde bir niş yer alır. Bu niş dikdörtgen şeklindedir. Girişin solundaki duvarın tam ortasında 80 cm genişliğinde 100 cm yüksekliğinde ve 60 cm derinliğinde üzeri kemer şeklinde sonlanan bir niş yer alır. Giriş kapısının tam karşısındaki duvarda 2 arka oda bulunur ve bu iki odayı bir niş birbirinden ayırmaktadır. Girişin karşısında sağ taraftaki oda170x70 cm ölçülerinde olup yüksekliği 160 cm'dir. Odanın önündeki ana mekana bakan duvarını yüksekliği 170 cm'dir. Soldaki oda 260x70 cm ölçülerindedir. Odanın önündeki ana mekana bakan duvarını yüksekliği ise 170 cm'dir. İki odayı birbirinden ayıran niş genişliği 90 cm, derinliği ise 70 cm'dir. Niş duvar kalınlığı ise 25 cm'dir.

7.

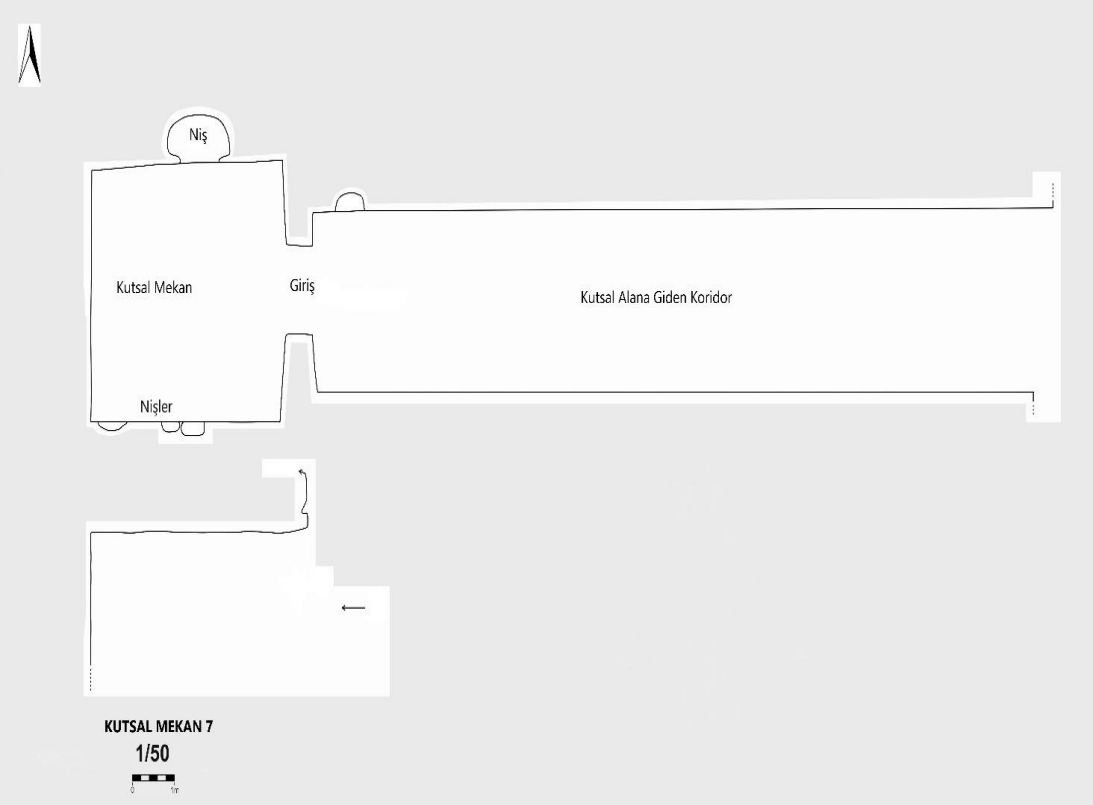

KUTSAL MEKAN 7

1000 cm uzunluğunda ve 300 cm genişliğinde uzun bir koridorlu ile kutsal alana ulaşılır. Bu koridor basamaksız düz bir şekilde yapılmıştır. 200 cm uzunluğunda 180 cm yüksekliğinde ve 50 cm derinliğinde bir açıklık ile kutsal mekana girilir. Koridorun sonunda girişe varmadan sağ tarafta bir niş bulunur. Kutsal mekan 400x390 cm ölçülerinde olup yüksekliği 220 cm'dir. Girişin sağ ve solundaki duvarlarda nişler yer alır. Sağ duvarda bir, sol duvarda 3 niş bulunur.

8.

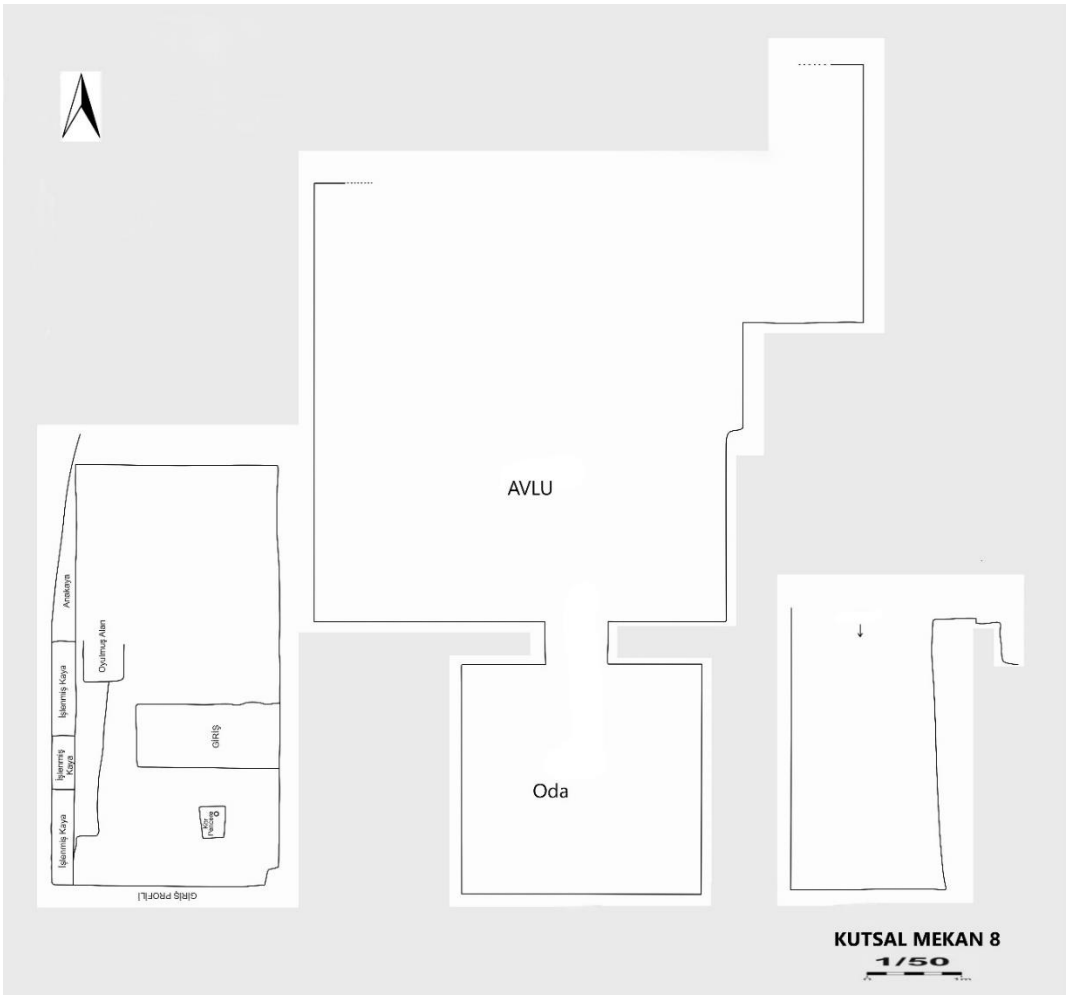

KUTSAL MEKAN 8

Önde ana kaya düzleştirilerek oluşturulan 10x12 m ölçülerinde büyük bir avludan 150 cm genişliğinde 160 cm yüksekliğinde ve 60 cm derinliğinde bir açıklık ile kutsal mekana girilir. Mekan 600x550 cm ölçülerinde olup yüksekliği 260 cm'dir. Girişin karşısındaki duvar oyularak işlenmiştir. Diğer duvarlarda herhangi bir ibare yoktur.